Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 69

ՇԱԲԱԹ 24 ՄԱՐՏ 1884 (Ն. Տ.) 5 ԱՊՐԻԼ

9 ՃԻՄԱԶԻ ԱԽԸՐ 1301

ՊԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դահեկան, երկու անգամի համար 2 դահեկան է. աւելի անգամներու համար գին սակարկութեան կ'ըլլայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել՝

«Առ Խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ Գալաթիա, Իւմիթի օղլու խան, թ. 19.

Իսկ գաւառներէն նամակաց հասցէն՝

درعليه‌ده غلطه‌ده ازميرلي اوغلي خانده ١٩ نمروده

{ ارەولك } غزته‌سی اداره‌سنه

40 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	Տարեկան	կանխիկ արծաթ	200
« «	Վեցամսեայ	« «	100
« «	Եռամսեայ	« «	50
« «	Ամսական	« «	20
« «	Համար	« «	1
Գաւառաց համար	Տարեկան	« «	240
« «	Վեցամսեայ	« «	120
« «	Եռամսեայ	« «	60
Օտար երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք	56
» «	Վեցամսեայ	«	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

Յառաջիկայ Զատկական Տօնի առթիւ հրատարակելի մասնաւոր Յաւելուած մը կը պատրաստուի «Արեւելք»ի խմբագրութեան կողմանէ։

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ 24 ՄԱՐՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՐԴԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սուտանի խնդիրը դարձեալ մութով շրջապատուած է։ Ստոյգ և մանրամասն տեղեկութիւնք դեռ կը պակսին։ Կորտոն փաշան այս պահուս գերի՞ է թէ ազատ, ապահովապէս չենք գիտեր։ Հեռագրական գործակալութիւնք տեղեկութիւն չեն կրնար հաղորդել մեզ, և ստիպուած ենք թղթատարներն սպասել։ Թէ Անգլիացիք Սուաքիմի մէջ քիչ մը զօրք թողլով նաւերը նստեր և Արեւելեան Սուտանէն հեռացեր են, այս ստոյգ է։ Բայց որովհետեւ ապստամբք խզած են ամեն յարաբերութիւն Խարդումի և Եգիպտոսի միջեւ, Կորտոն փաշայի վիճակին նկատմամբ այնչափ շուտ և ստոյգ տեղեկութիւն չենք կրնար առնել։ Այս կէտ մութի մէջ լինելով, Գ. Կլատստոնի Նախարարութիւնն ալ չի կրնար պարզել Խորհրդարանին առջեւ թէ ինչ են իւր վերջնական դիտաւորութիւնք ի մասին Սուտանի։

Եւրոպական լրագիրք կը հրատարակեն Լոնտոնէն, Գահիրէէն և Աղեքսանդրիայէն քաշուած երեք հեռագրեր, որք կը ծանուցանեն թէ Կորտոն փաշա մարտ 16 ին Խարդումէն մեկնած է 3,000 եգիպտական հետեւակազօրքով, 20 թնդանօթով և քանի մը ձիաւոր Պաշը-պօզուգներով, ցրուելու համար այն ապստամբները որք՝ ինչպէս գիտեն ընթերցողք՝ վերջերս պաշարած էին զԽարդում, զոր կը սպառնային գրաւել։ Հալֆիէի մօտ ճակատամարտ մը տեղի ունեցեր է։ Պաշը-Պօզուգները, միայն 60 Սուտանցի հեծեալներու կողմէ յարձակում կրելով, ի փախուստ դարձեր են։ Զայս տեսնելով, հետեւակ զօրքերը մեծ փախուստ մէջ ինկեր են, և թնդանօթ, պաշար, ռազմամթերք, ամեն ինչ թողլով թշնամույն, իրենք ալ փախեր են։ Կորտոն փաշա մինակ մնալով, իւր սպայակոյտի հետ Խարդում վերադարձեր է, բայց չէ վհատեր։ Խարդումցիք, զօրաց երկիւղալից խուճապումը տեսնելով, ինքնապաշտ Մէհտիի ապստամբներ են ընդդէմ Կորտոն փաշայի, որ սակայն յաջողեր է զսպել զայս խռովութիւն։ Կորտոն փաշա զինուորական ատեանի առջեւ քաշեր է Հասան փաշա և Սայիտ փաշա անուն եգիպտացի երկու հրամանատարներ և քանի մը սպաներ, որոց վրայ հաստատուեր է թէ զօրքերը քաջալերած են թշնամույն առջեւէն խոյս տալու և քաղաքին մէջ խռովութիւն յարուցանելու։ Կորտոն փաշա հրամայեր է հրացանի բռնել զանոնք, և այս հրաման գործադրուեր է անմիջապէս։ Այսպէս, Կորտոն փաշա քաղաքին պաշտպանութեան հոգն ստանձներ է, և կը դիմադրէ եղեր ապստամբաց յարձակումներուն, թէեւ յայտնի չէ թէ ինչ տեսակ զօրքով ու զէնքով։ Սա ստոյգ է թէ Եգիպտոսէն կամ Անգլիայէն նոր օգնութիւն չէ ղրկուած Խարդում, որովհետեւ ֆիզիքապէս անհնար էր։

Մէհտին լրտեսներ ղրկեր է Խարդում, որք ժողովրդեան մէջ ցրուեր են Սուտ-Մարգարէին մէկ յայտարարութիւնը, ծանուցանող թէ ինք չընդունիր Կորտոն փաշային առաջարկած պայմանները, և կը շարունակէ պատերազմը։ [illegible] կը կարծէ թէ Մէհտիին այս վերջին յանդգնութեան պատճառն է որ Կորտոն փաշա որոշած է չշարունակել սկսուած բանակցութիւնները, և բռնի զօրութեամբ պարտաւորել զՄէհտին իւր չափը ճանչնալու։ Անգլիական թերթք կը յայտնէ թէ «այս մասին զինուորական առաւել միջոցներ պիտի դրուին Կորտոն փաշայի տրամադրութեան ներքեւ»։ Բայց մեք այս նկատմամբ թերահաւատ ենք. որովհետեւ Խարդում անգլիական զօրք ղրկել կարելի չէ. ո՛չ Գ. Կլատստոնի նախարարութիւնը զայս կ'ուզէ, ո՛չ ալ երկրին կլիմայն այժմ հանդուրժելի է անգլիացւոց, եթէ որոշէին իսկ երթալ Սուտանի արեւմտեան անապատներն։ Իսկ Եգիպտական զօրքերըն, ինչպէս քանիցս փորձը տուին, բան մը չեն արժեր Սուտանի քաջ ապստամբներուն դէմ, որք սիրով ընդ առաջ կ'երթան մահուան, փախչելով փառաւոր փախուստ տալու՝ Թելլալ զինուորաց և անոնց ոչինչ ընդհատ փառաւորաց հրամանատարաց նման։

Սալլէի Ցրդ օրն է այսօր, և Խարդումէն եկած վաւերական վերջին լուրին թուականէն ի վեր աւելի քան երկու շաբաթներ անցած են։ Այդ միջոցին ինչե՞ր պատահած են, պաշտօնապէս չենք գիտեր. որովհետեւ մարտ 29ին անգլ. նախարարութիւնը կը յայտարարէր թէ Կորտոն փաշայէն լուր չունէր։ Ստանտըրտ լրագիրն ալ իւր երեկի թուով կը յայտնէր թէ լորտ Ցէֆրին երէկ մինչեւ ժամ 4 որ և է լուր չէր ստացած Կորտոն փաշայի կամ Խարդումի մէջ և շրջակայները գործոց կացութեան մասին։

Հապէշստան գնացող անգլիական պատուիրակութեան պաշտօնը տակաւ առ տակաւ կը յայտնուի։ Մեծն Բրիտանիա Հապէշներէն պիտի խնդրէ իրեն օգնել Կարմիր ծովու եզերաց պաշտպանութեան համար ընդդէմ Սուտանի ապստամբաց։ Սրբէն ծանուցինք թէ Հուէդ ծովակալը բանակցութիւն պիտի գնէ Յովհաննէս Թագաւորին։ Անգլիա և Հապէշստան մեասակ մի դաշնակցութիւն պիտի կազմեն, որուն համեմատ Անգլիա զէնք և դրամ պիտի տայ Յովհաննէս Թագաւորին, և սա մի կողմէ Անգլիոյ պիտի թողու Կարմիր ծովու երկու հապէշական կղզիներն, և միւս կողմէ թող չպիտի տայ որ Մէհտին Եգիպտոսի վրայ քալէ։ Թերեւս Հապէշական զօրքերը նպաստեն Սէննարի Նահանգին մէջ պաշարեալ և բանտարկեալ Եգիպտացի պահապան զօրաց ազատման. որովհետեւ Անգլիացիք ցարդ կարող չեղան ազատել այն Եգիպտացի պահապան զօրաց գունդերը, զորս ստոյգ մահէ մը փրկել իրենց Սուտանեան արշաւանքի գլխաւոր նպատակը պիտի լինէր։ Ինչ որ Անգլիացիք ցարդ չի կրցան կատարել ի Սուտան, յետ այսորիկ կատարելու յոյս չեն կրնար ունենալ, որովհետեւ իրենց զօրքերը բացարձակապէս անկարող են Սուտանի կլիմային դիմադրելու, և թէպէտ Հնդիկ զօրքերն աւելի վարժ են այս մասին, բայց զանոնք Սուտան ղրկելու առաջարկութիւնն ալ Կալկաթայի կառավարութեան հաւանութեան չարժանացաւ եղեր։ Այսպէս կը բացատրուի Հուէդ ծովակալին առաջարկն, որ կը խնդրէր մինչեւ այսուհետ յետաձգել Սուտանի արշաւանքին շարունակութիւնը, մինչդեռ Նախարարութիւնը կ'ուզէր բառ կարի շուտով աւարտել զայս ձեռնարկութիւնը։ Կըրահամ զօրավարի բանակին Սուաքիմէն մեկնելովը, այդ ձեռնարկութիւնը կը կարծուի մի վերջացած կը լինի արդարեւ, բայց թէ արդեօք ձեռք բերուա՞ծ են այն նպատակներ որոց համար Կըրահամ զօրավարին բանակը ղրկուեցաւ Արեւելեան Սուտան, այս տարբեր խնդիր մ'է։ Կարելի չեղաւ Օսման Տիղմայի բռնել, կամ գոնէ ջախջախիչ պարտութիւն մը կրել տալ նմա, այնպէս որ այլ եւս Արաբք չհամարձակէին խլրտիլ։ Կարելի չեղաւ գոնէ Օսման Տիղմայի հաւատարիմ միջոցներով հնազանդեցնել, և երկիրը խաղաղեցնել։ Վերջապէս, կարելի չեղաւ Պէրպէրի ճամբան բանալ, և օգնութեան ձեռն կարկառել Կորտոն փաշային։ Ուստի, [illegible] լաւատեսութեան հակառակ, մեք միշտ այն կարծիքին՝ ունինք թէ Անգլիացւոց Սուտանեան արշաւանքն իւր անյաջողութեամբ միայն կ'վայլէ։ Եթէ պաշտօնապէս ստուգուի նաեւ Կորտոն փաշայի գերութիւնն և Խարդումի անկման լուրերն որք կան ու կը կենան ի շրջաբերութեան, մեր այս եզրակացութիւն առաւել ոյժ կը ստանայ. բայց եթէ այդ անվեհեր մարդ կարող եղած է ցարդ դիմադրել, այս եւս մեծ յաջողութիւն մ'է, մոռնալով թէ իւր անձնական ապահովութեան համար կռուելու հարկադրուած ընդհանուր կառավարիչ և հրամանատար մը այլ եւս որ եւէ ազդեցութիւն չի կրնար ունենալ Սուտանի ճակատագրին վրայ, մինչդեռ շատ հաւանական է որ, օգնութիւն չկրնալով ստանալ Եգիպտոսէն, ինք եւս օր մի պարտաւորի անձնատուր լինել Մէհտիին։

Գ. Կլատստոնի Նախարարութեան անկման կամ մասնական փոփոխման լուրերն ստուգութիւն չգտան վերջապէս։ Մեք արդէն գիտնել տուած էինք, և այսօր կրնանք կրկնել, թէ կարի հաւանական է որ անգլիական Նախարարութիւն մը ինկնայ լոկ արտաքին խնդրոյ մը պատճառաւ, որպէս է Եգիպտական խնդիրը։ Գալով ներկայ Նստաշրջանի մեծագոյն ներքին խնդրոյն, այն է՝ Ընտրական օրէնքին, Ներկայացուցչաց ժողովոյ մէջ վիճաբանութիւնք կը շարունակին։ Պահպանողականաց առարկութիւններուն վրայ տեղեկութիւն տուած ենք յառաջագոյն։ Ուղղակի չհերքելով համընդհանուր ծրագրին հիմնական սկզբունքը, քանի մը տկար կէտերու վրայ յենլով կ'ուզեն ի դերեւ հանել ամբողջ ծրագիրն։ Անոնց դէմ խօսելով, Առեւտրական Նախարար Գ. Չէմպըրլէյն վերջին նիստի մը մէջ ապացուցանելով պաշտպանեց Ընտրական բարենորոգման Ծրագիրն, և հերքեց այն առարկութիւններ որք կ'ըլլային Իռլանտայի մասնակից չընելու համար Անգլիոյ և Սկովտիոյ արտօնութիւնք նորագոյն իրաւանց։ Նախարարն յայտարարեց թէ կառավարութիւնը միաձայնութեամբ համամիտ է ներկայացեալ ծրագրին, և կը յուսայ թէ Ներկայ. ժողովն, հաւատարիմ մնալով իւր աւանդութեանց, պիտի ընդունի զայն։ Եթէ Լորտերու ժողովը չընդունի, Խորհրդարանը պիտի լուծուի, և ժողովրդեան հրաւէր պիտի կարդացուի դատաւոր ըլլալու երկու ժողովներու հակառակ կարծեաց վրայ։ Գ. Չէմպըրլէյն չի վախնար ժողովրդեան դատաստանին դիմելէ։

Հետեւեալ օրը, Նախարարութիւնը մասնական պարտութիւն մը կրեց Ներկայ. ժողովոյն մէջ։ Գ. Բէլ [illegible], տեղական մասնաւոր արտոց խնդրոյ առաջարկ մը ներկայած լինելով, որուն չէր հաւանած Նախարարութիւնը, ժողովն 197 ի դէմ 208 քուէով ընդունեց զայն, որով 11 ձայնից մեծամասնութիւն մը գոյացաւ ընդդէմ Նախարարութեան։ Քուէարկութեան արդիւնքը պահպանողականաց կողմէ բուռն ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ։ Հրաժարեցէ՛ք, հրաժարեցէ՛ք կ'աղաղակէին Ընդդիմադիրք, մինչդեռ Ազատականք կը ծիծաղէին։ Կառավարութիւնն յայտարարած էր թէ չէր կրնար տեղական արտոց խնդիրը քննել երբեք անջատ տեղական և գաւառական վարչութեան խնդրէն, որոյ վերակազմութեան մասին յատուկ ծրագիր մը ունի, զոր պիտի ներկայէ երբ Խորհրդարանը ժամանակ ունենայ ի նկատ առնելու։

Ֆրանսացիք նոր գործողութիւն մը չըրին Թոնքինի կողմը։ Խնդիրը կը մնայ նոյն վիճակի մէջ զոր բացատրեցինք վերջին անգամ։

* * *

Կեդրոնական Ասիոյ մէջ Թիւրքմէնաց և Ռուս զօրաց միջեւ տեղի ունեցած կռուոյն վրայ հետեւեալ պաշտօնական տեղեկութիւնք կը կարդանք Թայմզի վերջին (մարտ 29ի) թերթոյն մէջ. — Պաշտօնական տեղեկութիւն ստացուած է թէ, երբ այն ռուսական զօրքն որ փետր. ի վերջը ղրկուած էր գրաւելու զՄէրվ, հասաւ այդ տեղւոյս մօտ, կռիւ մը պատահեցաւ Ռուսաց և Թիւրքմէնաց միջեւ։ Կռիւը տեղի ունեցաւ ամսոյս 3ին, բայց ամեն պարագաներուն յայտնի չէ դեռ։ Կ'երեւի սակայն թէ այն Թիւրքմէնք որ հակամէտ էին ռուսական հպատակութիւն ընդունելու, և որոց հետ միացած էին Մաղտում Գուլի խանի բոլոր հետեւողները, նոյնչափ հաւատարիմ չեն ընդունիր ռուսական պաշտօնականներն որչափ այս վերջինք կ'ակնկալէին։ Հետեւապէս, Զարին ներկայացուցիչները զինու զօրութեան դիմեցին՝ հնազանդութեան պարտաւորելու և պատժելու համար իրենց հակառակորդները։ Բայց Թիւրքմէնք նմանօրինակ եղանակաւ պատասխանեցին, և ասոր յառաջ եկաւ անկանոն ճակատամարտ մը։ Այս դէպք ցոյց կուտայ թէ Թիւրքմէնաց մէջ կայ հակառակ կուսակցութիւն մը, բայց գլխաւորապէս սա պատճառաւ կարեւոր է թէ, առիթ պիտի տայ Ռուսիոյ՝ ի Մուրղապ բազմաթիւ պահապան զօրք պահելու, որ հարկաւոր չպիտի լինէր եթէ Ռուսք այդպիսի ընդդիմութեան մը չհանդիպէին։» Թայմզ այս կերպիւ կը նշանակէ Անգլիոյ համար վտանգ մը, որովհետեւ ռուսական ստուարաթիւ պահապան զօրաբանակի մը ներկայութիւնն ի Մուրղապ՝ սպառնալիք մ'է Աֆղանստանայ։

* * *

Մէմօրիալ Տիփլօմաթիք կ'իմանայ թէ Բ. Դուռ տակաւին Եգիպտացւոց հաղորդած չէ Վեհ. Սուլթանին Ցայտարարութիւնը, բայց այդ յայտարարութիւն պատրաստ է այժմ, և կը վերլուծանէ թէ տէրութիւնք պիտի հրաւիրուին վերսկսելու այն խորհրդակցութիւններ որք ընդհատուած էին ռմբակոծմամբ Աղեքսանդ-

---

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ
48

ԽԱԶԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Ը.

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

— Ինձ բռնեց, երբ մի օր դառնում էի գիւղից։

— Ծեռա՞յ։

— Տարաւ անտառը. այնտեղ ընկերներ ունէր, բոլորը չար մարդիկ էին... բոլորը աւազակներ էին...

— Ի՞նչ արեցին քեզ։

— Չարչարեցին... շատ չարչարեցին...

— Իսկ ի՞նչու էին սպանում քեզ։

— Ես ասեցի, եթէ ինձ բաց չը թողնէք, կը մատնեմ ձեզ։

— Ի՞նչ բանում պէտք է մատնէիր։

— Նրանք թուղթ փողեր էին շինում։

— Դու մատնեցի՞ր։

— Չը մատնեցի. ինձ տուին այդ մարդու ձեռքը, որ սպանէ ինձ։

Գաղտնիքը մասամբ պարզվեցաւ։

— Այն մարդիկը հեռո՞ւ են կենում։

— Այդ անտառի մէջն են։

— Դու ճանաչո՞ւմ ես նրանց բնակարանը։

— Ճանաչում եմ։

— Կարո՞ղ ես ինձ ցոյց տալ։

— Ա՛խ, ես չեմ գնայ, այնտեղ ես վախում եմ...

— Դու գիտե՞ս ինչ ազգից են նըրանք։

— Ես շատ լեզուներով խօսում եմ, բայց նրանց լեզուն չէի հասկանում։

— Կարո՞ղ ես ինձ տանել նրանց մօտ։

— Մի՛ գնացէք նրանց մօտ. նըրանք լաւ մարդիկ չեն։

Վերջին խօսքերը մի այնպիսի ըղձալի կերպով արտասանեց խեղճ աղջիկը, որ ես համոզվեցայ իսկոյն չը գնալ աւազակների բնակարանը և վճռեցի նախ այդ անցքը յայտնել քաւոր Պետրոսին և ապա սպասել նրա կարգադրութեանը։

Աղջիկը կը լինէր հազիւ տասն և ութ տարեկան։ Նա քնչուհի էր, բայց ոչ Ռուսաստանի քնչուներից, այլ հեռաւոր երկրներից եկած, բայց ինչ երկրներից, — նա բացատրել չը կարողացաւ։ Նրան կոչում էին Նէնէ։ Նրա հայրը ածում էր տաւիղի վրա, մայրը երգում էր, իսկ ինքը պար էր գալիս։ Այդ պարապմունքով թափառում էին և դրանով ապրում էին։ Ծնողները մինը միւսից յետոյ, խօլերայից բռնվելով, մի շաբաթվան մէջ մեռան։ Նէնէն միայն որբ և անտէր։ Նա շարունակեց այնպէս թափառել գիւղից գիւղ, քաղաքից քաղաք, մարդկանց համար զուարճութիւններ էր անում, հմայում էր և փող էր ստանում։

Նէնէն իր ցեղին յատուկ ըղաբիկ կազմուածք ունէր, բայց սաստիկ գիւրաթեք, սաստիկ առաձգական էր նա։ Առհասարակ մի գեղեցիկ ներդաշնութիւն արտափայլում էր նրա մարմնի իւրաքանչիւր գծերից։ Աչքերը սև և կրակոտ էին. գոյնը նոյնպէս թուխ էր, որպէս մազերը։ Բայց ո՜րքան կեանք կար նրա հայեացքի մէջ, ո՜րքան պարզութիւն կար նրա խօսքերի մէջ...

Վերադառնալով քաւոր Պետրոսի մօտ, ես չը գիտէի ինչ տեսակ հաշւէ և համար տամ իմ անտառում կատարած գործողութեան մասին։ Նա հեռուից տեսնելով ինձ Նէնէի հետ միասին, հեգնեց, ասելով.

— Որսորդութիւնդ յաջողակ է երևում. մենակ գնացիր, զոյգով վերադարձար։

Նա նստած էր մի և նոյն ծառի հովանու ներքոյ, ուր առաջ թողել էի նրան։ Ես ոչինչ չը պատասխանեցի, տարայ Նէնէին սայլակի մօտ։ Խեղճ աղջիկը այնպէս շուտով մտերմացաւ ինձ հետ, որ իսկոյն հարցըրեց.

— Ասեղ ունե՞ս։

— Ի՞նչ ես անում։

— Դրանք պէտք է կարկատեմ։

Նա ցոյց տուեց իր պատառոտած հագուստը։

Ես Նէնէին թողեցի սայլակի մօտ և շտապեցի դէպի քաւոր Պետրոսը։

— Այդ ի՞նչ բան է, հարցրեց նա այժմ խիստ սառն կերպով։

Ես առանց մի բան թագցնելու պատմեցի նրան անտառում պատահած անցքը, պատմեցի բոլորը, ինչ որ լսել էի Նէնէից։ Նա հետաքրքրութեամբ լսում էր։ Ես կարծում էի, որ նա կը յանդիմանէր ինձ իմ գործած անխոհեմ սպանութեան համար, որի մէջ շահեկան կամ օգտաւէտ ոչինչ չը կար։ Բայց նա գտաւ դրա մէջ մի շահ։

— Պէտք է օգուտ քաղել այդ դէպքից, ասաց նա, երբ ես վերջացրի աղէտալի պատմութիւնը։

— Ո՞րպէս։

— Այդ մարդիկը մեզ հարկաւոր են...

— Ի՞նչով։

— Աղջիկը չասա՞ց քեզ, թէ նրանք շինում են կեղծ թղթադրամներ։

— Ասաց։

— Այդ բաւական է։

Նա էլ չը խօսեց, հրամայեց իւ-կայն լծել ձիաները։ Երբ սայլակը պատրաստ էր, ես հարցրի.

— Ի՞նչ պէտք է անել այդ աղջկայ հետ։

— Վեր ա՛ռ մեզ հետ։ Մենք պէտք է առանձնանանք այդ անտառի մէջ մի ապահով տեղում, մինչև կը ստուգենք, թէ ովքեր են այդ մարդիկը։ Քշի՛ր դէպի ձախ։

Արևը արդէն խոնարհում էր դէպի իր մուտքը, երբ մենք մտանք մի ձորում, որ գոգաւորվելով, կազմում էր մի նեղ ծոց անտառապատ լեռների մէջ։ Այստեղ իջևանեցինք։

Նէնէն լուռ էր և տխուր։ Կարծես թէ, խեղճ աղջիկը մտածում էր, թէ աւազակի ձեռքից ազատվելուց յետոյ, կրկին որպիսի վիճակի ենթարկեց նրան դառն ճակատագիրը, կրկին ո՛րպիսի մարդկանց ձեռքը ձգեց։ Բայց նա դրա վրա չէր մտածում. նա քաղցած էր. նա մի քանի օր ոչինչ չէր կերել և ուժից նուաղել էր։ Ես իսկոյն տուեցի նրան մի բան ուտելու. նա կազդուրվեցաւ, և ժպիտը երեսին ասաց.

— Դուք լաւ մարդիկ էք, ես ձեզ մօտ կը մնամ. դուք ինձ չէք սպանի։

Երբ մութը բոլորովին պատեց, քաւոր Պետրոսը ասաց ինձ։

— Մուրադ, այդ աղջիկը ճանաչում է աւազակների բնակարանը, դրան վեր առ քեզ հետ, գնացէք, լուր բերեցէք այն մարդերի մասին։

Ես իսկոյն համաձայնվեցայ։ Ինձ հետաքրքրում էր աւելի այն, որ այնօր իմ սպանած մարդու բերանից լըսեցի հայերէն խօսքեր։ Ի՞նչ գործ ունէր հայը այդ վայրենի, անմարդաբնակ լեռների մէջ։ Ես վեր առի բացի ատրճանակից և մի զոյգ ատրճանակներ։ Ամեն ինչ պատրաստ էր, միայն դժուար էր համոզել Նէնէին, որ նա առաջնորդէր ինձ մինչև աւազակների բնակարանը։

— Ա՛խ, մի տարէք ինձ այնտեղ... նրանք չար մարդիկ են... ես վախենում եմ... կրկնում էր նա ողորմելի ձայնով։

— Ի՞նչու ես վախենում, ես քեզ հետ եմ գալիս։

— Դու կը սպանե՞ս նրանց, այդպէս չէ՞։

— Կը սպանեմ, եթէ քեզ դիպչելու լինեն։

— Հա՛, սպանի՛ր նրանց... նրանք Աստուած չունեն...

ՐԱՖՖԻ

(Շարունակելի)

րեալ։ Այդ յայտարարութիւն յայն ժամ և եթ եա պիտի առնուի երբ անդ. կառավարութիւնն հաւանի Բ. Դրան հետ լրջօրէն բանակցել Սուտանի և Եգիպտոսի խնդրոյն կարգադրման համար։ Յայտարարութիւնը պիտի ուղղուի Եգիպտացւոց՝ այն շրջաբերական ծանուցագրէն առաջ որ տէրութեանց պիտի ղրկուի Բ. Դրան կողմէ։ Իտալիա կը հաւանի դեսպանախորհրդոյ մը գումարման ի Կ. Պոլիս։ Այս մասին բանակցութիւնք սկսած են իտալական դեսպան Գ. Նիկրայի և լորտ Կրանվիլի միջև։ Գերմանիա և Աւստրիա նմանապէս կը հաւանին։

* * *

Տփղիսէն կը գրեն թէ Ռուս կառավարութիւնն որոշած է Թուրքեստանէն ի Սմրղանտ փոխադրել Թուրքեստանի կառավարութեան կեդրոնավայրը։ Սմրղանտ, որ կը գտնուի Լէնկթիմուրի գերեզմանը, Կեդրոնական Ասիոյ ռազմագիտութեան գլխաւոր տեղին է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՆԻՍՏ ԺԳ.

23 Մարտ 1884

Ատենական թղթակցութիւնք

Ազգ. ժողովն գումարեցաւ երէկ ի Ղալաթիա, նախագահութեամբ Տէր Սիմէոն Արքեպս. Սէֆէրեանի, և ատենադպրութեամբ Քրիստոստուր էֆէնտի Ղազարոսեանի։ Ատենն բացուեցաւ ժամը 7ին, ի ներկայութեան 38 երեսփոխանաց, որոց թիւն ի վերջոյ յանգեցաւ 85ի։

1. Կոչ Հանգուցեալ Յովսէփ Իզմիրեանցի

Կարդացուեցաւ Ս. Պետերբուրգէն Գ. Կարապետ Եզեանցի առ Ս. Պատրիարքն ուղղեալ հետևեալ գիրն որ կը պարունակէ հանգուցեալ Իզմիրեանցի կողմէ եղած 20,000 րուբլիի կտակի տրամադրութիւններն։

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր

Ընդ թղթոյս յղեմ Ամենապատիւ Հօրդ զօրինակ կտակին հանգուցեալ Յովսէփայ Իզմիրեանց, յորմէ որպէս տեսջիք տոկոսիք 20,000 րուբլեացն կտակելոց, ի ձեռն Պատրիարքարանին Հայոց ծախսեսցին, կիսով մասամբ ի նպաստ իգական դպրոցի երեք Հայոց ի Կարին կամ ի Մուշ, և միւսովն մասամբ ի բաշխումն առ բառ մրցանակաց վասն լաւագոյն երկոց, գրելոց ի լեզու Հայոց, մանաւանդ ի վերայ պատմութեան Ազգին կամ հնախօսութեան լեզուիս մերոյ։

Թերևս չէ զանխուլ ի Սրբազան Հօրէդ թէ մինչև ցայսօր, առ կենդանութեամբ կտակարարին՝ ընտրութիւն առժամանակ երկոյն և բաշխումն մրցանակաց յանձն առեալ էր յԻզմիրեանէ ինձ և ուսուցչաց կայսերական համալսարանին Պետերբուրգի Պատկանեանց, և մեք յառաջնումն նուագի, յամին 1878 դուզջոյն գումարն 500 րուբլեաց տուաք ի մրցանակ հանգուցեալ Հերն Բասմաճեանց վասն երկասիրութեանն նորա ընդ մակագրաւ «Պատմութիւնք Մխիթար Գօշի», որոյ տպագրութիւն ընդ փոյթ ստացեալ ի տպարանի Ս. Էջմիածնի։

Յերկրորդումն նուագի, յամին 1880, քանզի ոչ տարան մեզ առաջի երկք արժանաւորք, կարգեցաք զգումար մրցանակին ի դէպս տպագրութեան պատմութեանն Մովսէսի Խորենացւոյ։ Իսկ յերրորդումն նուագի զմեծագոյն մասն մրցանակին (1000 ֆրանք) տուաք Հ. Գ. Ալիշան վասն «Տեղագրութեանն Շիրակայ», իսկ փոքրագոյն (500 Ֆր.) Գ. Նորայրի Բիւզանդացւոյ վասն «Հայկական բառաքննութեանն»։ Իսկ յայսմ հետէ զԱմենապատիւ Հօրէդ և զԵրեսփոխանական ժողովոյն կախեալ կան ընտրութիւն երկոյն և բաշխումն մրցանակին, և Ձեզ է գիտելի, թէ յո՞յր ձեռն կատարեսջիք զայսոսիկ, ի ձեռն ատենին յանձնաժողով, թէ այլոյրն հաստատութեան իբրև, որպէս են Ճեմարանն Ս. Էջմիածնի և Ներսիսեան դպրոցն ի Թիֆլիզ և վարժարանն Սանասարեան առ Ձեօք։ Ըստ այսմ օրինակի ի Ձեզ է տնօրինել և վասն տեղւոյ իգական դպրանոցին և վասն խնամակալութեան նորա ի ձեռն Միաբանութեան ընկերութեանց կամ այլով իւիք եղանակաւ վասն տոկոսեացն 20,000 րուբլեաց ըստ իմաստի կտակին, խնդրեմ եկեսցէ արդէն ի պետական Մատենադարանէ վճարման պարտուց, յաղագս գրելոյ զայնմանց յանուն Պատրիարքարանիդ, յետ որոյ յղեցից զայնսիկ առ Ձեզ փութով։

Արդ ծանուցանելով զայս Ամենապատիւ Սրբազան Հօրդ, մնամ յուսացանելով հանդերձ մեծարանօք բնաւ, որովք կացից յաւէտ։

Խոնարհ Որդի

Կարապետ Եզեան

ի 10 Մարտի 1884 ամի

ի Ս. Պետերբուրգ.

Յոյն նամակն ինչպէս նաև կտակն արձանագրուեցաւ, գործադրութիւնն յանձնուեցաւ Ազգ. Վարչութեան։

2. Հեռագիր Կովկ. ընտրութեան առթիւ

Ատենապետ էֆէնտի ժողովին հաղորդեց Տփղիսէն առ ինքն ուղղեալ հետևեալ երկու հեռագրերն։

Ա. Առ Ատենապետ Ազգ. Ժողովոյ

«Գաղթականաց, պաշտօնակալաց, վաճառականաց, արհեստաւորաց կողմանէ համախոհութեամբ կարդալով ներկայացուցիչ մեծ բերկրութեամբ ընկալով Գեր. Մելքիսեդեկ Արքեպիսկոպոսի ընտրելութիւնը, խոնարհաբար կը խնդրենք ազգային իմաստնական ժողովին որ ի նկատի ունենալով մեր Եկեղեցւոյն արդի շահերը և կաթողիկոսի գործունէութեան շրջանակը, ընտրէ մեզ Մելքիսեդեկ Սրբազանը։ Այս ընտրութիւն լաւագոյն պիտի պատշաճի Եկեղեցւոյն շահուց և առաջարկին մէջ վերջ պիտի տայ ամեն հակառակութեան գործունէութեանց և Ազգն պիտի մնայ շնորհապարտ»։ (434 Ստորագրութիւնք)

(Թարգմանութիւն ֆրանսերէն մէջ)

Constantinople, Patriarcat arménien. M. le président assemblée nationale, Christosdour Khazarossian:

Représentants de l'intelligence, fonctionnaires, commerçants, industriels, ayant appris, avec grand plaisir, la candidature Monseigneur Melkisetek, prions très humblement la sage Assemblée Nationale qu'ayant en vue les intérèts actuels de notre Eglise et le rayon d'activité du Catholicos qu'elle nous nomme Monseigneur Melkisetek ce qui serait très bien pour les intérèts de l'Eglise et metterait fin à toutes discussions pour l'avenir, et la nation lui sera reconnaissante.

Բ. Առ Ատենապետ Ազգ. Ժողովոյ

«Իմանալով թէ ուղղուած է ձեզ հեռագիր մը որ իբր այնթէ ստորագրուած է ի մէնջ և այլոց բազմաց մեր համայնութիւնն յայտնելու Մելքիսեդեկ Եպիսկոպոսի ընտրելութեան համար։ Պարտք կը համարինք յայտարարել թէ ստորագրուած չէ որևէ հեռագիր մը որ նպատակ ունենայ ազդեցութիւն գործել պատկանեալ ժողովոյ որոշմանը։ Արդ վերընկալ հեռագրոյն մէջ ընդունելի իբր կեղծ»։

(5 Ստորագրութիւնք)

Տ. Խորէն Արքեպ. Նար պէյ դիտել տուաւ թէ ըստ որում այս երկու հեռագրոց ներքին ստորագրութիւնք վաւերացեալ չէին պաշտօնական մարմնոյ մը կողմէ, օրինաց համաձայն էր անոնց ընթերցումը։ Մ. Չէլէպի էֆ. և այլ երեսփոխանք խօսք առին, բայց դիւանն յայտարարելով թէ այս հեռագիրք լոկ ատենագրութեան մէջ արձանագրուելու համար կարդացուեցան, փակեց խնդիրը։

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Տեղեկագիր Երուսաղէմայ պարտուց Քննիչ Յանձնաժողովոյ

Սեա որոյ Օրակարգի առաջին խնդրոյն անցնելով, հրաւիրեց Երուսաղէմայ պարտուց բարձման քննիչ Յանձնաժողովն ներկայել իւր տեղեկագիրն։ Փափազեան Ս. էֆ. ընթերցելով կարդաց այդ Յանձնաժողովոյ կողմէ պատրաստեալ տեղեկագիրը, թէև տեղեկաբեր կարգուած էր Յ. Նուրեան էֆէնտին։ Այս պաշտօնագիր՝ որոյ ընդարձակութիւն կը հարկադրէ զմեզ զանց առնել անոր հրատարակութիւնն, կը յայտնէր թէ յունվ. 18 ի նստին մէջ Ազգ. Ժողովին վերստին առաջարկեալ պաշտօնին համաձայն, ձեռնարկելով Վարչութեան և պարտուց բարձման Յանձնաժողովին հետ պարտուց վճարման նոր եղանակաց մասին համաձայնութիւն գոյացնել, քանիցս խառն նստեր ընելով, քննութեան նիւթ բրած են հետևեալ երկու եղանակներն։

Ա. Ազգային փոխառութեամբ վճարել Երուսաղէմայ պարտքը մասամբ մը — փոխառութիւն մը՝ թեթև տոկոսով, որ Պոլսոյ մէջ գտնուող Ս. Երուսաղէմի ունեցած կալուածներէն յարմարագոյններովը և մասնաւորապէս Ակնեպաւորից գետինով, ապահովեալ լինի և որոյ վճարման առ նուազն 10 տարի պայմանաժամ դնելով, կարելի լինի նոյն կալուածոց վաճառմամբն հատուցանել։ — Բ. Ընդհանուր հանգանակութիւն մը սահմանել եկեղեցական նուիրակաց միջոցաւ, գործակցութեամբ բարձրաստիճան կղերին և այս հանգանակութիւն արդիւնաւորելու համար ի գործ դնել միանգամայն բոլոր այն միջոցներն որք կրնան նպաստաւոր դառնալ։

Տեղեկագիրը զայս երկու կէտեր պարզելով, կը յայտնէր թէ պարտուց յանձնաժողովն համաձայն չէր Ա. կէտին զոր անգործադրելի կը նկատէր արդի պարագայից մէջ։ Թէև Քննիչ Յանձնաժողովն ուզած է շատ համեստ քանակութեան մ'իջեցնել այս փոխառութիւնը, բայց տեսած է որ խնդիրը քանակութեան վրայ չէ այլ սկզբան վրայ, զոր չընդունիր պարտուց Յանձնաժողովն, զի փոխառութիւն ընելու մասին անյօժարութիւն կայ Ազգին կողմէ։ Հետևապէս Ա. կէտին վրայ համաձայնութիւն գոյացած չլինելով, Քննիչ Յանձնաժողովը երկրորդ եղանակին կը դիմէր, զոր կ'առաջարկէր առ բանաձևով։ «Ազգային Ժողովը նկատողութեան առնելով ներկայ տեղեկագիրը, կը յղէ առ կեդրոնական Վարչութիւնն և գործադրել ընդհանուր հանգանակութեան եղանակին առաջարկեալ պայմաններով»։

Մ. Չէլէպի էֆ. Շատ կարևոր է խնդիրը և կ'արժէ որ խորաքննէ երեսփոխան առանձնացեալ զայն. առաջի կ'առաջարկեմ որ այս տեղեկագիրն անմիջապէս լրագրաց հաղորդուի ի հրապարակութիւն, և եթէ առիթ տրուի, կիրակի օրն յատուկ նիստ մ'ընենք անոր զբաղելու համար։ Մ. Մելքոն էֆ. — Մենք որչափ ալ զբաղինք այս խնդրով, չպիտի կարենանք ծանօթանալ Յանձնաժողովին չափ որ 2-3 տարիէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ զայն։ Իմ կարծիքս է առանց վիճաբանութեան ընդունիլ տեղեկագրին եզրակացութիւնն և Վարչութեան յանձնել ի գործադրութիւն։ — Յ. Նուրեան էֆ. (տեղեկաբեր) Ինչպէս որ մեր առաջին տեղեկագրոյն մէջ յայտնած էինք, Երուսաղէմայ պարտուց բարձման համար 4 տարիէ հետէ կազմեալ Յանձնաժողովը խիստ լաւ աշխատած է և գործերն ամենայն ճշդութեամբ վարած, որոյ համար արժանի է ամենայն շնորհակալութեան։ Բայց այս անգամ տեսնելով որ, հակառակ այդ Պատ. Յանձնաժողովոյ բոլոր ջանից, ձեռք բերուած արդիւնքը չէր համապատասխաներ Ազգին բաղձանաց և պահանջուած սիրայօժարութեան, մեզի պաշտօն տուիք որ անոնց հետ երթանք բանակցինք նոր եղանակներ գտնելու համար։ Ուստի քանիցս միասնաբար խառն նիստ կազմեցինք և խորհրդակցեցանք զանազան միջոցներու վրայ. եթէ նոր առաջարկ մը կայ, այն ալ փոխառութեան եղանակն էր որոյ վրայ չկրցանք համաձայնիլ դժբաղդաբար։ Ցաւալի է որ ազգային փոխառութեան գրութիւնը չէ ընդունուած մեր մէջ, փոխառութեան չունի վստահութիւն, վասն զի մեծ մասամբ կարծիս առ համոզմունք կը տիրէ թէ երբ մէկն յանուն Ազգին առնէ փոխ առ այ, ապագային մէջ ազդմամբ կրնայ ջնջուիլ։ Մենք ջանացինք ամեն տեսակ ապահովութիւններ յայտնել Յանձնաժողովին, բայց նա մեզ ըսաւ թէ՝ արդէն պարտք մը ունինք, ինչպէս նոր մ'ալ բարդենք անոր վրայ։ Պատասխանեցինք թէ արդի պահանջմանց մեծ մասամբ առաջ բերլով, ամեն օր կ'աւելցնէ իւրեանց պահանջքը, և մինչև իսկ կրնայ լինել որ թաւրուն նպաստներով բռնութիւն բանեցնելու ելլեն. մինչդեռ ազգային փոխառութիւն մը ընելու համար, 10 տարուան պայմանաժամ մը պիտի խնդրենք, որ մեծ միջոց մ'է, յորում կրնան լինել շատ մը կարգադրութիւնք, մանաւանդ կրնան յանձնել բարեկամներ կամ կտակարարներ որք վճարեն այդ գումարն։ Մեր ամեն փաստերուն դէմ Յանձնաժողովը բոլորովին վհատած գտանք. օրինակներ ունէին առջևնին առաջք, դեռ մօտերս Գատր գիւղի հրկիզեալ Ազգ. կալուածները կառուցանելու համար մեծ դժուարութեամբ հանգիտած են տեղւոյն երեւելիք 1,500 ոսկի հաւաքելու, հասկ ուրեմն Հանգանակիչ Յանձնաժողովը պատրաստուեր է ինք դնել այդ գումարը։ Այս յուսահատական յայտարարութեանց առջև, բնականաբար չէինք կրնար աւելի պնդել. երբ բերդի մը մէջինները վարուց չի կայ բռնել, բերդը կը յանձնեն, այլ ուրիշ պատճառ չը փնտռուիր։ Պէտք է յիշել թէ Յանձնաժողով բռնել կը հաւնեինք անոր գլուխը, Կիւմիշեան Յովհաննէս էֆէնտին՝ Ատենապետ, և Ջանճ. էֆէնտին՝ Ատենադպիր. վասն զի այս երկու անդամոց հետ միայն խորհրդակցեցանք։ Տեսնելով ուրեմն որ փոխառութեան գրութիւնն անընդունելի կը մնայ, ուզեցինք գոնէ հանգանակութեան եղանակին վրայ համաձայնիլ, և անոնց փորձառութենէն օգուտ քաղելով դժուար կէտերը հարթել։ Բայց Յանձնաժողովն բաւ թէ այն տարիներն վհատած են, որ դարձեալ խօլ չեն ուզեր յայտնել։ այլ թէ իրենք աշխատութենէ չեն փախչիր, և պատրաստ են համակերպիլ Ազգային Ժողովոյ որոշման, եթէ գործադրելի անօրինութիւն մ'է։ Նոր տեսնենք ուրեմն, Տեարք, թէ վճռութիւնն որքա՞ն ընդհանրացած է, և որքա՞ն պէտք կայ խրախուսանաց, Երուսաղէմի մէջ մեր գիրքը վտանգաւոր դարձած է, ուստի պէտք է որ կրօնական դասը միանգամ ժամ յառաջ և ձեռնարկէ հանգանակութեան. այս է մեր առաջարկը։ Կ. Սէֆէրեան էֆ. — Խնդիրն այն աստիճան կարևոր է որ այսպէս հարևանցի կերպով չենք կրնար լուծել. մեզի համար հարկ է գիտնալ թէ Պարտուց Յանձնաժողովն մինչև ո՞ր աստիճան գործողութեանց ձեռնարկած է և ինչո՞ւ չէ յաջողած, վասն զի Յանձնաժողովը գործ մը տեսած չէ կ'ըսուի և ամեն կրնայ իբր անտարբերութիւն մը նկատուիլ։ Լսեցի թէ Պարտուց Յանձնաժողովն ալ իր կողմէ ուրիշ տեղեկագիր մը յանձներ է դիւանին, ես կը փափաքիմ որ այն ալ կարդացուի, վասն զի եթէ այս խնդրոյն վրայ քուէ մը պիտի տանք, կարծիք մը պիտի յայտնենք, լաւ խորհրդածութեամբ յայտ տանք։ Ինձ համար շատ պակասաւոր կ'երևի ծրագիր մը եկած օրը որոշման ենթարկել զայն, որպէս առաջարկեցին անոնք։ Մինչև իսկ եթէ հարկ լինի կրնանք այս կիրակի արտաքոյ կարգի նիստ մ'ընել և յատկապէս զբաղիլ այս խնդրովս։ Խնդիրը ո՛րքան կարևոր, այնքան աւելի ուշադրութեան արժանի է. խղճի մտօք վիճաբանենք և խղճի մտօք քուէ տանք։

Յ. Գուրգէն էֆ. — Անժխտելի է Երուսաղէմայ պարտուց խնդրոյն կարևորութիւնը, ինչպէս անցեալ նստին մէջ Պատրիարքին կողմէ եկած գիրը կը ծանուցանէր. ուստի պէտք է շարունակել այս վիճաբանութիւնը։ Ես կընդունիմ Յանձնաժողովոյ եզրակացութիւնը, միայն մէկ տարբերութեամբ, եթէ կարելի է։ Այլոց՝ համայն ազգայնոց վրայ հաստատել տուրքն փոխանակ 3 ամսուն ղրշ լինելու, երեք աստիճանի բաժնել, 1-2-3 ամսուն ղրշ, որպէս զի ժողովրդեան ամեն խաւերուն մէջ տարածի այս նուիրատուութիւնը, և ամեն Հայ իւր բաժինն ունենայ։ Յ. Թէլէալեան էֆ. Երուսաղէմայ խնդիրն այնքան յեղյեղեցաւ որ ոչ միայն Յանձնաժողովք այլ և իւրաքանչիւրս ի մէնջ ուսումնասիրած է զայն։ Գործոյն կարևորութիւնն ամենքնիս ալ ըմբռնած ենք, և եթէ լաւ կշռենք, Երուսաղէմայ խնդիրը շատ աւելի կարևոր է քան Կաթողիկոսական խնդիրն. ամեն օր 8 ամսուն ոսկի կը վճարուի իբր տոկոս, և պարտքը կը դիզուի մէկ կողմանէ։ Իրաց այս վիճակին մէջ կ'առաջարկեմ անմիջապէս քուէարկել Յանձնաժողովոյ եզրակացութիւնը և վարչութեան յղել զայն ի գործադրութիւն։ (Բազմաթիւ նստարաններէ երեսփոխանք ձայն կը պահանջեն)։

Յ. Նուրեան էֆ. — կը հերքեմ Սրվանձեան էֆ.ի այն յայտարարութիւնը որ իբր թէ մեր տեղեկագրէն տհաճութիւն կը հետևէր պարտուց Պատ. Յանձնաժողովոյ դէմ. խնդրոյն կարևորութիւնն ըմբռնած երեսփոխանք փոխանակ ամբաստանութեան երեւոյթ նշմարելու, թող մեր շնորհակալութեան քուէին փափագը յօժարին։ Կ. Սէֆէրեան էֆ. Ես ալ բան այդ նպատակաւ կը պահանջեմ որ Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը կարդացուի, որպէս զի մեկերը լաւ մը լուսաբանուին և ամեն կասկած փարատի։ Ա. Թէնկէրեան էֆ. — իբր գաւառացի երեսփոխան, կը կրկնեմ Գուրգէն էֆէնտիի առաջարկը, զի փորձով գիտեմ թէ 3 ղրուշի տուրքը ծանր է գաւառացւոց չաւորուն համար — պէտք է 1 և 2 ղրուշի ստորաբաժանումներ ալ ըլլան։ Ս. Փափազեան էֆ. Կը յիշէք թէ անցեալ անգամ Երուսաղէմայ միաբանութենէն եկած տեղեկագրոյն վրայ ամփոփութիւն տուինք խնդրոյն։ Ասոր վրայ, մարտ 2ի խառն նստին մէջ, դիտել տուինք պարտուց Պատ. Յանձնաժողովին որ շնորհ ընէ իւր տեսութիւններն յայտնել. Ճշմարիտ է անոնց դիտողութիւնք թէ նոր եկած տեղեկագրոյ մը վրայ ինչպէ՞ս կարելի է քուէ տալ անմիջապէս։ Բայց եթէ տեղեկագիրը նոր է, խնդիրը նոր չէ։ Զորօրինակ տարիէ ի վեր կազմեալ Յանձնաժողով մը կայ Լիազօր պաշտօնով, պարտքը բառնալու միջոց մը խորհելու համար։ Նախ պէտք է յիշենք թէ ինչպէս կազմուեցաւ մեր քննիչ Յանձնաժողովը. տարուէ տարի կառավարական գանձէն, 5,000 ամսուն ոսկի ըստանալու առաջարկ մը ներկայացուած էր Բ. Դրան, այդ գումարը զինուորական տուրքի վրայ աւելցնելու պայմանաւ։ Անգլիացիներն այս մասին հարցումն ուղղելով հոս, ժողովդ. Յանձնաժողով մը ընտրեց խնդիրը քննելու համար։ Մենք երբ գացինք, ուրիշ բան չտեսանք բայց եթէ այս առաջարկն անգործադրելի մնացած, ըսելէ թէ Կայս. կառավարութիւնը լսելէ յետոյ իմացուցած էր թէ անգործադրելի է այն։ Հետևաբար նոր եղանակ մը գտնելու մասին խորհրդակցեցանք, և 2 միջոց գտանք, փոխառութիւն և հանգանակութիւն, նոյն իսկ փոխառութիւնն ալ ետ մնացած է այն պատճառներով զոր բացատրեց Նուրեան էֆէնտին։ Կը մնայ հանգանակութիւնը, որ այն ձևն է զոր կը գործածէին մեր պապերը, այն է կղերականաց ձեռօք հանգանակութիւն բանալ։ Բայց մի կարծէք թէ այս սկզբունքն ընդունելուն պէս կրնայ գործադրուիլ, պէտք է որ Կայս. կառավարութիւնն հրաման տայ որ պէտք մեր նուիրակները կարենան ճամբայ ելնել։ Գոնէ 3 ղրշ ի տրոց այս տուրքը կամաւոր է, և 3 ղրշ. որոշուած է իբր հասարակ թիւ, որպէս զի ամենակ որոշած ժամանակ խարդախութիւն չկարենայ մտնել և կարդալ գիտցող ու չգիտցողք ապահով ըլլան թէ մէկ գնով առանձնաբար են իրենց տրուածները։

Մ. Չէլէպի էֆ. — Սրվանձեան էֆէնտին չըսաւ թէ խնդիրը նոր է, այլ թէ՝ առաջարկուած լուծման եղանակը նոր է։ Առաջին անգամ Վահան վարդապետ այս բեմէն վրայէն առաջարկեց կրօնականաց ձեռամբ հանգանակութիւն մը բանալու առաջարկը, այն ատենէն ի վեր Յանձնաժողովը աւելի ունեցած է ուսումնասիրել զայս եղանակ, բայց ո՛չ մենք։ Ուրեմն խնդիրը կարծուածին չափ քննուած չէ, հակառակ Փափազեան էֆէնտիի կարծեաց, որ ի սկզբան ըսաւ թէ ծանօթ է խնդիրը և կէս ժամ խօսելով ծանօթացուց զայն... Ս. Փափազեան էֆ. — Ես ծանօթ ըլլալը հաստատելու համար խօսեցայ, Չէլէպի էֆ. ի, այդ բառախաղներն ուրիշ տեղեր բրէք։ — Մ. Չէլէպի էֆ. ի. Գուրգէն էֆ. ի և Թէնկէրեան էֆ. ի ալ բարեփոխում առաջարկեցին, բայց պէտք է դիտել որ գաւառացի մը տարին 3 ղշ. չէ կրնար վճարել ըսելը, կը նշանակէ թէ ամիսը 10 փարա տալու անկարող է, և այդպիսի անձնդրութիւն մը պատիւ չբերեր ժողովուրդին։ Գ. Նորատունկեան էֆ. ի — Լաւագոյն կըլլայ որ տրամադրութիւն տրուի Վարչութեան, ի հարկին հանձնութեամբ դիմել նաև կառավարութեան միջնորդութեան և յայժամ չառացնելու ժողովուրդէն ո՛չ թէ իբր նուէր, այլ իբր տուրք առնուլ։ (Այս պահուն քուէ դնելու աղաղակներ բարձրացան. և թէև ուրիշ խօսք ուզողներ ալ կային, բայց Յ. Նուրեան էֆէնտի խօսք առնելով պահանջեց ընթերցուիլ պարտուց բարձման Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրն։ Մեծամասնութեամբ ընդունելով այս, Փափազեան էֆէնտի կարդաց յիշեալ տեղեկագիրը որոյ ընթերցումն իբր մէկ ժամ տևեց և որով Յանձնաժողովը իւր բոլոր գործառնութեանց վրայ մանրամասն տեղեկութիւն տալէ յետոյ, հասկ ուրեմն կ'եզրակացնէր թէ ինքն յառաջահաւատ նուիրատուութեան յաջողութեանը, ձեռնհաս կը մնայ, չունի որ և է նոր առաջարկութիւն, բայց պատրաստ է լսել, եթէ գործադրելի միջոցներ ցոյց տրուին։) — Յ. Նուրեան էֆ. ի (տեղեկաբեր) Այս գրութեան ընթերցումէն կը տեսնէք թէ, մանաւանդ հանգանակութեան մասին մէջ, համաձայն ենք Յանձնաժողովին հետ։ Այլևայլ մեկնութեանց տեղի չտալու համար կուզէինք մէկ տեղեկագիր բերել, բայց մնաց փոխառութեան խնդիրը, որոյ մասին յուսահատ են իրենք, զատ զատ տեղեկագրոյ խմբագրութեան պատճառ եղաւ, և այս նշանակէր թէ տարակարծիք ենք։ Այս պարագայ պէտք է ճշդուի միանգամ ընդ միշտ։

Աւշաքէեան Մարգոս էֆէնտի. — Հաճութեամբ լսեցի տեղեկագիրն. շատ շնորհակալ եմ. ամենայն ճիգ թափեր են Երուսաղէմայ պարտուց վճարման միջոց մը գտնելու համար. խորհեր են Ազգին համար. 4-5 տարիէ հետէ վեր կեցած է այս խնդիրն. օրագիրներու և եկեղեցիներու մէջ խօսուած։ Ամեն ոք կուզէ իմանալ, թէ ինչո՞ւ պարտական կը լինի Երուսաղէմի վանքը։ Ես պիտի խօսիմ իբրև ազգային հաշուադէտ. անպատրաստ մարդիկ պաշտպանել չեն կրնար Ազգ. կառավարել. գարն ու ժողովուրդը նոյնը չեն. պէտք է լաւ ուսումնասիրել, սերտել ազգ. խնդիրներն։ Արշակ էֆ. առաջարկած է բարեպաշտական միջոցաւ վճարել պարտքը. դժուար է 100 ամսուն լիրա տալ 500 բարեպաշտ գտնելը. սակայն թերևս 1000 ամսուն լիրա տուող 50 հոգի գտնուին. չեն տար, զիրար կը համոզեն, կը ջանան պալեցնել զիրար զանազան պատճառանօք. բարեպաշտական միջոցներուն գործադրութիւնը դիւրին էր, երբ կրօնական ջերմեռանդութիւնը կենդանի էր. Երուսաղէմ 300 տարիէ հետէ քրիստոնէութիւն ունեցած է Հայոց. Երուսաղէմ մեծ ծառայութիւն բրած է յայտ մասին. իմ Հայրս՝ որ Զէնհօվ Հողեւորէն դատ բան կարդացած չէր, Երուսաղէմ գացած լինելով՝ անտի լաւ ուսած էր քրիստոնէութիւնը և կուսուցանէր մեզ. Երուսաղէմայ այս ծառայութիւնը մեծ արժէք ունի. ո՛չ 50,000 և ո՛չ 100,000 լիրա բաւական են զայն գնահատելու համար. բայց Երուսաղէմէն ելե՞ր են վարդապետք. քարոզի՞չ են ի լուր ամենայն Հայոց՝ Երուսաղէմայ ծառայութիւններն. ո՛չ, ապագայ վիճակը չեն մըտածեր. այլ առաւել փոյթ տարեր են առաջնորդ, եպիսկոպոս, կաթողիկոս գտնելու համար։ Երուսաղէմայ անցեալն փառաւոր է, բայց ապագայն դժուարին, տարաժամելի կ'երևի. ո՛չ միայն պարտքը վճարել պէտք է, այլև ներկայն ու ապագայն անդորրել. աշխարհիկ ժողովուրդք ու տէրութիւնք կը մրցին մէկ մէկու հետ Երուսաղէմայ համար. Հայք հետզհետէ պիտի փոքրկանան անդ. Երուսաղէմ մեր գոյութեան, մեր անցեալին ամենամեծ ապացոյցն է. Ի. Ը. դարերէն միացած Հայկական վանուց ու եկեղեցեաց նշխարք դրանուած են, Հայոց ժողովուրդը զօրաւոր է եղեր։ Արդ՝ ի՞նչ պէտք է ընել. ժամանակաւ Երուսաղէմէն, Էջմիածնէն նուիրակութիւնք կ'ելնէին, շատ փող կը հաւաքէին, և երբեմն առաջնորդներ կ'ըլլային և երբեմն իրենց տեղերը կ'հաստատէին։ Երկու միջոց կ'առաջարկեմ. առաջին՝ պէտք է որ Երուսաղէմայ միաբանն եկեղեցականք աշխարհականաց հետ նուիրակութեան ելնեն Թուրքիա, Հնդկաստան, Պարսկաստան և այլ ամեն տեղ ուր հայք բնակեալք են և մինչև իսկ յԵւրոպա. հրատարակեն, հաւաքեն Երուսաղէմայ բոլոր պատմութիւնն, օգուտներն ու ծառայութիւններն. երկրորդ՝ Թուրքիոյ բոլոր եկեղեցիք, վանօրայք և ազգային ամեն հաստատութիւնք երեք տարի իրենց հասոյթէն 100 էն 15, 10, 5 առն Երուսաղէմայ պարտուց համար. Իզմիր՝ որ Երուսաղէմայ 3000 լիրան կուլ տուաւ, պարտի իւր հասոյթէն 100 էն 15ն և աւելի վճարել։ Ամենայն Հայոց Հայրապետն ալ կարող է ի Ռուսաստան, ի Պարսկաստան և ի Հնդկաստան պէտք եղած անօրինութիւններն ընել։ Այսպիսի միջոցներով և անօրինութեամբք Երուսաղէմայ վանքը կրնայ ազատիլ պարտքէն և գլխագրել մեզմէն, ապա թէ ո՛չ Երուսաղէմ կը կործանի։

Յետ այսորիկ խօսեցան Նորատունկեան Տիգրան էֆ. որ առաջարկեց խորհրդին յղել Վարչութեան, Փափազեան էֆ. որ դիտեց թէ առնուելիք դրամն ո՛չ թէ իբրև տուրք այլ նուէր լինի, և առ հասարակ մէկ ղրշ. Փափազեան էֆ. որ պատասխանեց թէ պարտաւորիչ չէ, նուէր է. Մելքոն էֆ. որ ուզեց իմանալ թէ Վարչութեան յղուելէն յետոյ պարտուց բարձման Յանձնաժողովն և Քննիչ Յանձնաժո-

ղովն ի՞նչ պիտի լինին, պիտի ցրուի՞ն։ Փափազեան էֆէնտի պատասխանեց թէ Վարչութեան կը մնայ տնօրինել զայն, թէ Ազգ. Ժողովն միշտ Վարչութեան հետ կ'ընէ իր յարաբերութիւններն. Թիւլբէնտճեան էֆէնտի Աղաբէգեան էֆէնտիի առաջարկութիւնն առնել գործադրելի և արդիւնաւոր համարեցաւ և առաջարկեց զայն եւս հաղորդել Վարչութեան. Տօքթ. Թիրեաքեան և Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆէնտիներն դիտեցին, թէ պարտուց բարձման յանձնաժողովն Ազգ. Ժողովէն կարգեալ է իբրև լիազօր. Փափազեան էֆ. իբրև որոշումն Ազգ. Ժողովոյ, յիշեց թէ Ս. Պատրիարքին յանձնուած է՝ Ազգ. Վարչութեան հետ տնօրինել զոր ինչ հարկն է, և յարեց թէ քննիչ Յանձնաժողովոյ պաշտօնը կը լրանայ, սակայն պարտուց բարձման Յանձնաժողովն կը շարունակէ, եթէ Վարչութիւնն ուզէ. Փանոսեան էֆ. դիտեց, թէ ազգային հաստատութեանց հասոյթներէն առնուելիք գումարն ալ պէտք է իբրև նուէր լինի, և մէկ անգամ միայն առնուի. ապա թէ ոչ չգործադրուիր. Փափազեան էֆ. յարեց թէ պէտք է եկեղեցեաց մէջ Երուսաղէմայ համար սնտուկ շրջագայեցնելու հին սովորութիւնն ալ շարունակուի այսուհետև. Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆ. հարցուց թէ պատասխանատուութիւնն որու վրայ պիտի ծանրանայ, եթէ չգործադրուի նախահաւաքութեան առաջարկութիւնը, հարկեցուցիչ միջոցներէ զուրկ լինելուն համար. և վերջապէս Ատենապետ էֆէնտին քուէի դնելով միաձայնութեամբ որոշուեցաւ՝ առ Վարչութիւնն ի գործադրութեան յղել քննիչ յանձնաժողովոյ ընդհանուր հանգամանութեան եղանակն, նշանակեալ պայմաններով, հանդերձ բարեփոխութեամբ Ս. Գուրգէն էֆէնտիի և առաջարկութեամբ Մարկոս էֆէնտիի Աղաբէգեան։

* * *

Հաշուեցոյց և Նախահաշիւ

Ատենապետ էֆէնտի, Օրակարգին երկրորդ խնդրոյն անցնելէն յառաջ, ծանոյց Ժողովին թէ Քաղաքական Ժողովն Ազգային Ժողովոյ մատուցած է Հիւանդանոցի Մատակարարութեան Հաշուեցուցակն և Նախահաշիւն 1884-1885 տարւոյ եւս մատոյցն։ Երեսփոխանց ոմանք կարծելով թէ առօրին վիճաբանութեան ենթարկել կուզէ Դիւանը, սկսան դիտել թէ Օրակարգին խնդիրն կարեւորագոյն է, սակայն Ատենապետ էֆէնտին փութաց յայտարարել թէ ըստ օրինի պիտի յղուին Համարակալութեան դիւանին, և ըստ այնմ յղուեցան։

Բ.

Կանոնական ծրագիր

Հայրապետութեան ամենայն Հայոց

Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ կողմանէ իբրև տեղեկաբեր Տ. [illegible] ընթերցաւ ծրագիրն, յայտնելով թէ Համագումար Ժողովն վերջին նստին մէջ տեսնելով զայն, քանի մի փոփոխութիւններ ըրած է, և միանգամայն փափաքած է որ բնարական մասն ալ աւելնայ։ Երես- [illegible]

Վաղամեռիկ Տիրան Ասլօ էֆ.ի յուղարկաւորութեան ցաւալի հանդէսն կատարուեցաւ երէկ ի Բերա, ի ներկայութեան Գեր. Սիմէոն և Մատթէոս Արքազաններու։ Դագաղը ծածկուած էր տխրերանգ պսակներով, զոր խրկած էին, վերջին յիշատակ ազնիւ պատանւոյն, նորա ծնողքն, Փըլըմնական Վսեմ. դեսպանուհին, Ջանդ և Նուրեան էֆէնտիք. խումբն և ընտիր բազմութիւն մը դըբուած էր սուրբ Երրորդութեան Եկեղեցին, և որոց մէջ կը գտնուէին Ալեքսանդր Քարա Թէօտօրի փաշա, Եավէր Թընկըր փաշա, Ռիզա պէյ, Վահան, Նուրեան, Բերթէւ, Նաում, Սագըզ, Բուլկ Թընկըր, Նաւաֆեան Տիգրան, Թորոսեան Յովհաննէս, Նորատունկեան Յակոբ, Ոսկեան Արիկ, Ջանդ, Գույումճեան, Էսայեան, Մանուկեան Սենեքերիմ էֆէնտիներն. Իտալիոյ դեսպանատան Ա. Թարգման Մ. Վերնոնի և Գ. Թարգման Մ. Շապէր էն, էն։ Արտաքին գործոց Նախարար Արիֆի փաշան իր կողմանէ ղրկած էր քարտուղար Թարգման Կիւլպէնկեան Միքայէլ էֆէնտին։

Հանդէսն Ս. Ցայութեան Եկեղեցին վերջանալով՝ մերձաւոր բարեկամաց, ազգականաց և եկեղեցականաց ընկերակցութեամբ հանգուցելոյն մարմինը կառքերով տարուեցաւ Ֆէրի գիւղի գերեզմանատունը, ուր ամփոփուեցաւ Գալաֆեան գերդաստանի դամբարանը։

Խմբագրութիւնս իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Վսեմ. Ասլօ էֆ.ի և Տիկին Ասլօյի այս դառն կորուստին համար։

Հայկական կրթարանի սանուցք այս գիշեր և վաղը ցերեկ ներկայացում պիտի տան Օրթագեղի Բարեսէր Ընկերութեան Թատրոնին մէջ, ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի և գիւղին Ս. Թարգմանչաց վարժարանին։ Ներկայացումներն պիտի տրուին հայերէն գրաբար և աշխարհաբար, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, Անգլիերէն, Յունարէն։ Զանազան լեզուօք երգեր պիտի երգուին հանդերձ դաշնակահարութեամբ։

Ապահովապէս հանդիսականք շատ ախորժելի ժամեր պիտի անցնեն. և կը յուսանք թէ Օրթագեղի Հայք պիտի փութան իրենց ներկայութեամբը քաջալերել այդ մատաղ սաներն որ կանուխէն կը վարժին ազգին ծառայել։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բարիզի օսմ. դեսպանատունը բացարձակապէս կը հերքէ Վեհ. Սուլթանին առողջական վիճակին նկատմամբ երկիւղալից լուրերը զորս տարածեր էր Վիէննայէն առ Տէյլի Նիւզ ուղղեալ հեռագիր մը։

Ֆօր տի Պօսֆօր կ'իմանայ թէ կայսերական Իրատէ մը ելած է, որ ներկայ ելմտական տարւոյ սկիզբէն կ'արգիլէ հաւաքներ տալ քաղաքային պաշտօնատարաց Թօշակին և զօրաց ռոճիկին փոխարէն։

Վեհ. Սուլթանն իմանալով թէ [illegible]

Ռուսիա կը խորհի աէրութիւններէն պահանջել ջնջումն այն յօդուածոց, որք Կ. Պոլսոյ նեղուցներուն չէզոքութիւնը կը սահմանեն։

Անթըրլանտի դուքսն այսօր Վառնայի շոգենաւով կը մեկնի մայրաքաղաքէս։

Օտանլը իր այս աւուր թուով յանուն Օսմ. ազգի ցաւակցութիւն կը յայտնէ Անգլիոյ Թագուհւոյն որդւոյն մահուան համար, «յուշ ածելով մանաւանդ փառաւոր դաշնակցութիւն մը որ կնքուած էր Անգլիոյ և Թուրքիոյ միջև, սակաւ ինչ յետ ծննդեան Լէօբոլտ իշխանին, և այն բարեկամական զգացումներ զորս Թագուհին և իր մեծանուն Ամուսինը, բարեյիշատակ Ալպերդ իշխանը, տածած են Օսմ. աէրութեան համար։ Պ. Թէօտոր Մարդէն իր (Իրլնտի պատերազմին) պատմութեան մէջ կը նկարագրէ այն ջանքեր, զոր Թագուհին և իր Ամուսինն երբեմն ըրած են, ի պաշտպանութիւն Թուրքիոյ ամբողջութեան և անկախութեան, որուն ոյժ տուած են մեծամեծ զոհողութեամբք»։

Երուսաղէմի Յունաց նորընտիր Պատրիարք Նիկոդիմոս Սրբազան յաջողեր է մինչև ցարդ մէկ միլիոն Ֆր. վճարել վանքին ղիզեալ պարտուց բարձման համար, և այսպէս շատ մը տոկոսներ վճարելէ ազատեր է Միաբանութիւնը։ Յոյնք մեծապէս գոհ են այս կարգադրութեան համար, որ արդիւնք է եղեր խնայողական կանոնաւոր մատակարարութեան մը, և կը յուսան թէ հետզհետէ պիտի վճարուին պարտուց մնացեալ մասերն ալ։ Մեք այս մասին կ'ուրախակցինք մեր Յոյն պաշտօնակցաց։ Մաղթենք որ կարգը մեր վանքին գայ։

Մեր մասնաւոր տեղեկութեանց նայելով, Յունաց Երուսաղէմայ Տ. Նիկոդիմոս Պատրիարքը Մոսկուայէն մեկնած միջոցին կարեւոր անձերու հետ տեսակցելով, յայտներ է թէ իր տրամադրութեան ներքեւ մեծկակ գումարներ ունենալու պէտք ունի թէ՛ Երուսաղէմի վանքին պարտքը վճարելու համար և թէ՛ ի նախատեսութիւն կարեւոր պարագայի մը. —Պատրիարքն ըսեր է թէ Հայոց վանքը շատ անձուկ վիճակի մէջ է, և հաւանական է որ Հայք ի վաճառ հանեն կարեւոր կալուածներ և ստացուածներ, զորս անմիջապէս գնել կարենալու համար, ինք պատրաստ դրամ պէտք է ունենայ։ Այս փաստ [illegible] է ասոնց այց գիտեր էր Տ. Նիկոդիմոս Պատրիարք, որ մեծկակ գումարներ ի ձեռին անցեր է իր պաշտօնին գլուխն։ Հետեւապէս, մէկ միլիոն ֆրանքն ալ, որ քանի մը շաբթուան մէջ վճարուեր է, լոկ խնայողութեան արդիւնք չի կրնար համարուիլ։

Երկաթուղեաց վերջին վիճակահանութենէն հայ մը 6,000 Փր. շահեր է, զոր անմիջապէս վճարեր է այն յոյն սեղանաւոր յորմէ գնած էր իր բաժնետոմսը։

Հեռագիրը ծանոյց թէ Վիլհէլմ կայսրն իր ներկայութեան ընդունած է այն Օսմանեան սպաներ որք գերմանական բանակին մէջ ծառայութեան պիտի ընդունին՝ իրենց զինուորական կրթութիւնն ամբողջացնելու համար։ Այս սպայք նոյն երեկոյ Պէրլինէն մեկնած են՝ մանելու համար այն զանազան գունդերու մէջ յորս պաշտօն ստացած են։

Բարիզի մէջ Պ. [illegible]

բայց ինչպէս Խմբէքներուն ներքին վարչութիւնն, այս նուագուրդներն ալ յոյժ կասկածելի նշանակներով կը կատարուին։

Օսմանեան հեռագրական և Թղթատարական վարչութիւնն ընդամենը 1341 կայարան ունի Օսմ. հողին վրայ։ Ասոնցմէ 541ն հեռագրական կայարաններ են և 796ը թղթատարական կայարաններ։ 397 կեդրոններ միայն թղթատարական կայարաններ ունին և 46 կեդրոններ՝ միայն հեռագրական կայարաններ։ Այս կայարանաց 403ն միայն թուրքերէն լեզուաւ հեռագիր կը հաղորդեն, 35ն Ֆրանսերէն, և 107ն այս երկու լեզուներով միանգամայն։ 495 թղթատարի կայարանք պարզ նամակ կ'ընդունին, 185 պարզ և յանձնարարեալ նամակ, և 316ն նամակ և դրամադրար (կօլի)։

Ֆէնէր տպագրուող [illegible] թերթը կ'ըսէ. «Կրեաէէն մի քանի օր առաջ բազմաթիւ ստորագրութեամբք բողոքագիր մը ղրկուեր է ի Պատրիարքարան, որով թէ՛ Ս. Պատրիարքն և թէ՛ Վարչական երկու մարմինները պատասխանատու կը համարին եթէ ազգային առանձնաշնորհութեանց խնդրոյն մէջ ամենափոքրիկ զեղծում մ'ընեն։ Նոյն իմաստով գրութիւն մ'ալ Բարձր. Նեաբքոսին ղրկուեր է, որոյ պատճէնը նոյն Կղզւոյ մէջ հրատարակուող [illegible] անուն լրագրոյն 160դ թերթին մէջ կարդացինք»։

Գումգաբուի կողմը տեսնուած «Հրաբխային երեւոյթը» կը շարունակէր մինչև երէկ երեկոյ։ Այս երեւոյթ կը դիտուի Գումգաբուի նաւահանգստին մօտ, բերդի մը պարսպին ներքև, ծովեզերքն, աղբակոյտի մը քով։ Ծխէ մը բոց կ'ելնէ կապտագոյն, նման բռնկած քարիւղի բոցին, բայց մուխ չունի։ Քաղաքապետութիւնն 30 ոսկւոյ գումար մը յատկացուցած է պարիսպը քանդելու և քննելու թէ այդ ծխին ներքև ի՛նչ կայ։

Անգլ. երեսփոխանաց ժողովոյ մարտ 27 ի նստին մէջ, Պ. [illegible] հարցուց թէ անգլ. կառավարութիւնն, ի նկատառնելով Տիգրիս և Եփրատ գետերուն վրայ իր իրաւունքները պահպանելու դժուարութիւնը, պիտի առաջարկէ՞ Բ. Դուռն միջազգային յանձնախումբի մը վարչութեան ներքև դնել այդ երկու գետեր։ Արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Լորտ Ֆիձմօրիս պատասխանեց. Տիգրիս և Եփրատ գետերուն նաւարկութեան խնդիրը միշտ քննութեան և վիճաբանութեան ներքև է, և այժմէն անգլ. կառավարութեան կողմէ առաջարկ մ'ընելու պատասխանատուութիւնը չեմ կրնար սահմանել»։

Անլուր վայրագութեան մը լուրը կուտայ մեզ [illegible]։ Իսկիլիսար, Թէքքէ [illegible], Անիֆէ անուն [illegible] տարեկան խարտիշագեղ Թուրք աղջիկ մը կար, զոր շատ կը սիրէին իր ծնողք և դրացիք։ [illegible] Մէվլուտ անուն մօրեղբայր մը, որ տասնապետ մ'էր, և ամեն անգամ որ արձակուրդ ստանալով տուն գար, շաքարեղէն կը բերէր իր քեռորդւոյն, զոր ինք եւս շատ կը սիրէր, և որ, իր մանկական երախտագիտութիւնն յայտնելու համար, երբեմն գիշերներն իր մօրեղբօր քով կ'անցունէր։

Բայց այս երկու շաբթի, տասնապետին մեկնելէն յետոյ, հեծեծանքներ լսուեցան անոր պառկած սենեկէն, և տան մարդիկը տեսան որ Անիֆէն ամենաողորմելի վիճակի մէջ կը գտնուէր։ Այդ ժամը, Մէվլուտ, յետին բռնութիւններն ի գործ դրեր էր իր փոքրիկ քեռորդւոյն վրայ։ Խնդիր տրուեցաւ ոստիկանութեան, և Մէվլուտ ձերբակալեցաւ։ Կառավարական բժիշկ Տր. [illegible] պէյ հաստատեց թէ այդ զազանական արարքն աղջկան կենսական գործարանները խանգարած էր, և բաց աստի, Մէվլուտ սարսափելի ախտ մ'ունենալով, զայն եւս հաղորդած էր աղջկան, որոյ կեանքն հետեւապէս վտանգի մէջ է։ Դատական քննութիւնը կը շարունակուի, և բոլոր թաղեցիք փափաք են թէ Մէվլուտ արժան եղած պատիժը պիտի կրէ այս անլուր ոճրագործութեան համար։

Բէճէտ անուն միամիտ Թուրք մը, որ արձարան մը և մանկամարդ կին մ'ունէր, աշխարհիս երջանկագոյն արարածը կը համարէր ինքզինք, երբ անցեալ շաբթու ի Գանտիլլի իր տունը վերադառնալով, դուռը գոց գտաւ։ Կարծեց թէ կինը դրացիներուն այցելութեան գնացած էր, բայց ժամերով սպասելէ յետոյ համբերութիւնն սպառելով և կասկածներ յղանալով, խնդիր տուաւ ոստիկանութեան, մանաւանդ թէ Բէճէտ խմացեր էր թէ [illegible]

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

[illegible]

պաշտօնական հանգամանք չեն ունեցած, բայց սոյդ կը թուի թէ Միաց. Նահանգաց կառավարութիւնը տրամադրութիւն կը ցուցնէ՝ ուժանակով դաւադրութիւն նիւթողներուն դէմ գործելու։

Աթէնք, 4 ապրիլ

Երեսփ. ժողովն այսօր քուէարկեց Խնամակալութեան օրէնքն և Ելմտացոյցը, նաեւ երկրորդական ծրագրեր։

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ, 4 ապրիլ

Օսմ. արժեթուղթ 8.75-8.95. Երկաթուղի, 42.75. Եգիպտական, 344.37 1/2.

Պէրլին, 4 ապրիլ

Վիլհէլմ կայսեր առողջական վիճակը լաւագոյն է։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Արշաւի երջանիկ կը կարծուի Անգլիոյ Թագուհին, սակայն դժբաղդութիւններն միայն պարզ մահկանացուներու բաժին չեն, և Վիքթորիա Թագուհւոյն ընտանեկան վշտերն շատ դառնացուցած են իր կեանքը։ Տակաւին չէ մոռցած ամուսնոյն, զաւակաց սուգն, և ահա՛ կրտսեր որդւոյն յանկարծական մահը կը նորոգէ իր վշտերն։ Այս նոր դժբաղդութեան առթիւ հետաքրքրական կը լինի թերեւս մեր ընթերցողաց ճանչնալ մի անձնաւորութիւն որ այնքան մեծ տեղ մը գրաւած է ժամանակակից դէպքերու մէջ։ Եւրոպական թերթերէ քաղելով կը հաղորդենք պէտք եղած տեղեկութիւններն։

Ա.

Կէս դար է յորմէհետէ Վիքթորիա Թագուհին Մեծին Բրիտանիոյ և Իրլանտայի գահակալն է։ Թէպէտև դեռ վաթսուն և հինգ տարեկան, բայց աշխարհիս վեհապետներուն հնագոյնն է, ինչպէս որ իր կայսրութեան սահմաններն ալ ամենէն ընդարձակն։ Իր գաւազանին ներքև կը խոնարհին մարդկութեան մէկ քառորդը, և երկրիս բնակեալ մասերուն մէկ վեցերորդը։ Հանդիսատես վկայ եղած է այն ամէն յեղափոխութեանց որք աւելի քան կէս դար է միմեանց յաջորդեցին աշխարհիս հինգ մասերու մէջ. այդ յեղափոխութիւններն ազդեցութիւն ունեցան ամէն ժողովրդոց վրայ, բայց Վիքթորիա Թագուհւոյն իշխանութիւնը երբեք ծանր կերպով վտանգի մը չենթարկեցաւ։

Շատերը կը զարմանան թէ ի՞նչու Անգլիացիք Թագուհի ալ ունին, փոխանակ միայն Թագաւոր ունենալու։ Ֆրանսացիք, որոց շրթանց վրայէն ծաղրն անպակաս է, կը պատասխանեն թէ՝ այն ազգերն որոց վեհապետը Թագաւոր է զիրենք կառավարողներն ալ կիներն են. փոխադարձաբար, երբ վեհապետը կին է՝ կառավարողներն ալ այրերը կը լինին։ Բաւական կծուոտ պատասխան մը, որ չկրնար նկատուիլ գոհացուցիչ։ —Ուրիշ պատասխան մը աւելի բանական է և ճիշդ. Անգլիոյ սահմանադրութիւնը շատ գործօն դեր չէ յատկացուցած վեհապետին, և գրեթէ լաւկեացի պաշտօն շնորհած է նմա. Թագուհի մ'ալ շատ արժանաւոր կերպով կրնայ կատարել այդ պաշտօնը։ Անգլիոյ օրէնսդիրք չեն խորհած թէ՝ երկրին վեհապետը պէտք է որ անպատճառ օժտուած լինի առանձին յատկութիւններով. ո՛չ, Անգլիոյ օրէնսդրաց կէտ նպատակին եղած է թէ՝ բաւական է որ վեհապետ մը գտնուի, և վեհապետութեան պաշտօնը ապահով կերպով շարունակուի առանց ընդմիջումներու։ Անգլիական օրէնքներն կը տրամադրեն թէ՝ Թագաւորական պաշտօնը ժառանգական է, և վեհապետին ամենէն մերձաւոր ազգականը, արու լինի թէ էգ, կը յաջորդէ նմա։ Սակայն որ ժամանակ ազգականութեան հաւասարութիւն կայ նախապատուութիւնը կը տրուի այրերուն։ Օրինակի համար, Անգլիոյ Թագուհւոյն [illegible]

քունի կալուածներն եւ եկամուտներն որոց արդիւնքն կը վայելէր, եւ տոնք ազգային սեփհականութիւն եղան, ու Խորհրդարանի իրաւասութեան ներքեւ դրուեցան. միայն մէկ դքսութիւն մը մնաց արքունեաց։

Այս եկամուտներն արքունեաց ձեռքէ թէպէտ ելեց Խորհրդարանը, բայց անոնց տեղ տարեկան թոշակ յատկացուց Թագաւորին և նորա ընտանեաց։ Այդ թոշակը Թագաւորական պաշտօնին ամսականը կը համարուի, բայց չկարծենք թէ վեհապետը ազատ է գործածել իր ամսականը, ինչպէս որ իրեն հաճոյ կը թուի։ Խորհրդարանը կը հսկէ այդ թոշակի գործածութեան վրայ։ Թագուհւոյն տարեկան թոշակն է 385,000 անգլիական ոսկի, բայց միայն 72,000 ոսկին յատկացած է Վիքթորիա Թագուհւոյն անձնական ծախուցն, իսկ մնացածը մասնաւոր ելեւմտացոյցի մը մէջ ստորաբաժանումներ ունի, եւ կը գործածուի արքունական բնակարաններու պահպանութեան, վերանորոգութեան, և ուրիշ տեսակ տեսակ ծախուց։

Թագաւորական ընտանեաց անդամք ալ թոշակներ կ'առնեն ազգէն։ Կալլէսի իշխանը որ գահաժառանգն է, տարեկան 40,000 անգլիական ոսկի կ'առնէ, բայց Քոռնուայլի դքսութեան եկամուտներն, որ 64,000 անգլիական ոսկի կը ներկայացնեն՝ իրենն են։ Կալլէսի իշխանուհին կ'առնէ տարեկան 10,000 անգլիական ոսկի։ Էտինպուրկի և Քօննօթի դուքսերն 25,000 ական անգլ. ոսկի։ Խեղճ Լէօբոլտը, որ այս օրերս այնքան աղէտալի մահուան մը զոհ եղաւ, կ'առնէր տարեկան 40,000 անգլ. ոսկի։ Այսպէս նաև միւս անդամներն զանազան գումարներ։

Թագուհւոյն եւ իր ընտանեաց տրուած թոշակներուն վրայ եթէ աւելցնենք արքունի բնակարաններու արժէքը, և թագաւորական ընտանեաց պահպան զօրաց եղած վճարումներն, կը գտնենք որ Թագաւորական պաշտօնը երկու միլիոն անգլիական ոսկւոյ կը նստի Անգլիոյ։

Այս մեծ ծախքին փոխարէն Թագաւորական պաշտօնը ի՞նչ դրական ծառայութիւն կը մատուցանէ Անգլիոյ։ Արդարեւ այս հարցման դժուարաւ պատասխան պիտի տայ Անգլիոյ մէջ ճանապարհորդութիւն ընող մը։ Իսկ եթէ Անգլիացւոց հարցնես, կ'ըսին վեհափառ կերպով մի առ մի և երկարօրէն առջեւդ դնել ինչ որ Թագուհին կարող է ընել եթէ խելքին փչէ։ «Օրինակի համար՝ Նորին Վեհափառութիւն Թագուհին կրնայ ամբողջ բանակը արձակել, սպաներն պաշտօնանկ ընել, ծովային զինուորներն իրենց տուները խրկել, պատերազմական բոլոր նաւերն և նաւային մթերանոցներն ծախել. կարող է պատերազմի ձեռնարկել և խաղաղութեան դաշնագիր մը կնքել, Քոռնուայլի դքսութիւնը թշնամւոյն տալով. կարող է դուքս կամ դքսուհի ընել բոլոր անգլիացիներն ու անգլիացուհիներն, ամէն թաղի մէջ համալսարան մը հաստատել, քաղաքային պաշտօնեաներէն շատերն պաշտօնանկ ընել, բոլոր ոճրագործաց կեանքն շնորհել եւ բանտարկեալներն արձակել։ Միով բանիւ Թագուհին կարող է կառավարական մեքենայի գործածութիւնը արգիլել իր իրաւունքներն ի գործ դնելով։ Նա կարող է անիրաւ պատերազմով մը կամ անպատիւ խաղաղութեամբ մը անպատուել ազգը. եւ վերջապէս կարող է արձակել մեր ցամաքային եւ ծովային զօրութիւններն եւ զմեզ անզէն օտարականաց ձեռքն յանձնել»։

Անգլիացիք կրնան այսպէս մի առ մի թուել այն ամէն ձախորդութիւններն, զոր իրենց գլխուն կրնան տեղալ արքայական առանձնաշնորհումներն, սակայն ներելի է ենթադրել որ դոքա պարզապէս տեսական են եւ ոչ գործնական, և այն օրն որ վեհապետը այդ տարօրինակ գործերէն մին կարենայ ընել՝ արդէն նոյն օրն [illegible]

Տեղը վարդավառի պահոցելուն ու- կը քաղէր․ այսինքն, մինչև վարդավառի պահքին վերջը ամէն կը ժողվէր։

Օրէ՞ նորա ցուէն ի վար կը հոսէ․—Ինչո՞ւ կնիկներն տանիքէն վար կը նային։

Խնձոր տղան ո՞ւր տարաւ կոլոլները․—Խենթ տղան ո՞ւր տարաւ դրամները։

Օր մ'ալ այսօր անձամ պէտոյ ինչ․—Յետ ուժ ասուր հագիւ պէտք ըլլայ ինձ։

Ընդունուած անմին մէջ ման մ' լեցնէր․—Թրծած անօթի մէջ մի լեցնէր սերը։

Քօնինքէկ կովը տէրը մնայ․—Խաշարկել կովն տէրը մնաց։

Հա առանց էկ՛ուր, եաւդ մի' հայնար․—Ահա առանց եկուր, եաւդ մի' նայիր։

Հողկը սկսայ տարտղնել, քօրտան մարդ չմնաց․—Մինչև որ սկսայ բաժնել կամ բաշխել, վարի կողմերը մարդ չմնաց։

Քօրան քար մը գլխուս ծանեց․—Խաղր քար մը գլխուս նետեց։

Ճամբուն վէրդան ինձի ...․—Ճամբուն վերնակողմ ինձ պատահեցաւ։

Հանց մի' խօսիր, Թէկ տար ...․—Պարապ մի' խօսիր, շուտով հասցուր։

Ուխտարներ ...՞, ո՞րանկ գալիր․—Ուխտարներն բանակցի՞ր (գոմը) ինչպէս գացիր։ (գոմ բոյն մէջ – տաւար կը ձգեն սովորաբար)։

Տօն բրի՞ր, քրդեր ո՞ւր ... կամ ...․—Իմացի՞ր քրդերն ո՞ւր գաղթեցին։

Ոտքս ... չկայ, երբ ցուրտն անցնի, ... կ'ուզամ․—Ոտքս գուլպա չկայ, երբ ցուրտն անցնի, անկէ վերջը կ'ուզամ։

Ձեր տան ... մարդ մը կը ...․—Ձեր տան տանիքը մարդ մը կը ճեմէ։

Շողին կործ տղան ո՞ւր ...․—Խելք պակաս տղան ո՞ւր կորսուեր է։

Լըտ... չկար, ... կ'երևի․—Ձիւնախառն անձրև չկար, ծխածն կ'երևնայ։

Ա... տաւ, ... կը հալի․—Անձրևն սկսաւ գալ, ձիւնակոյտեր կը հալին։

Աֆ... բան չկար, ... կը վճարիմ․—Ձեռքէս բան չկար, հետզհետէ կը վճարեմ։

... կարեցան, չէի կրնար ...․—Սրունքս բռնուեր, չէի կրնար շարժիլ։

...․—Տան լուսամուտ երդին քով ինկաւ թուազը․ (... բառը Մուշի մէջ ալ կը գործածուի)։

Հայեայ ..., կատու չգտայ․—Նայեցայ նայեցայ, կովը չգտայ։

...․—Ճակնդե՞ղ կը սիրես թէ սխտոր։

Պարտքերս ... բլաւ․—Պարտքերս հաշուեց, սեպեց։

Հօր տուն, ... մը կեցաւ, գնաց․—Հարբուխի բռնուեցայ․ քիչ մը կեցաւ, գնաց (... նուազական ածականի պէս ալ կը գործածուի, զորօրինակ, ... մը ջուր կամ ժամանակ)։

Չես ամչնար, ... րրէ․—Եթէ չես ամչեր, մարդկանութիւն րրէ։

Այս անգամ այսչափ․ եթէ հաճոյ անցնի, մտադիր եմ բացի Պոլիէն գանազան ուրիշ գաւառաբարբառներու վրայ ալ ճաշակներ ընծայել ընթերցողաց յաջորդ անգամներով։

1884 փետր. 26 Ն. Բզի

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ

Մայր Եկեղեցւոյ մնացւկին մատակարարութեան հաշուեցոյցն՝ որ 1883 յունուար 1 էն սկսելով կը յանգի ցվերջ դեկտ. ի նոյն տարւոյ, նոյնպէս՝

Գում-գափուի գրոց Եկեղեցւոյ մնացւկին ելևմտից հաշուեցոյցն՝ որ 1883 ապրիլ 1 էն սկսելով կը յանգի ցվերջ փետրուարի 1884 տարւոյ, ըստ օրինի Տնտես. Խորհրդոյ ներկայացուած, և անոնց յար և նման օրինակները Թաղ. Խորհրդոյ յուղարկուելով՝ հրահանգ տրուած է որ եկեղեցեաց բակը կախեն ի տես Թաղեցւոց։

Հետեւապէս, Տնտես. Խորհուրդն այսու պաշտօնական ծանուցմամբ կը հրաւիրէ զԹաղեցի ազգայինս, որ իրենց ընակած Թաղին եկեղեցւոյն վերաբերեալ հաշուեցուցակին վրայ ո՛ր և է բողոք կամ դիտողութիւն եթէ ունին, ներկայ ծանուցմանս Թուականէն մինչև 21 օր պայմանաժամու փութան գրաւոր կերպիւ ներկայացընել Տնտես. Խորհրդոյ։

Սոյն պայմանաժամէ լրանալէն յետոյ ո՛ր և է բողոք կամ դիտողութիւն անլսելի պիտի մնայ։

Կ. Պոլիս, 22 մարտ 1884

ՎԱՃԱՌԱՀԱՆԴԷՍ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ

Ի ՆՊԱՍՏ

ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՁԵՌԱՄԲ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐՈՒ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՍՆԱԽՄԲԻ

ԵՒ ԱՋԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՑԻՆՆԱՆՑ ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՄԱՍՆԱԽՄԲԻ

Շաբաթ գիշեր 24 Մարտ 1884 ի ժամ $2\frac{1}{2}$

Ի ԼՍԱՐԱՆԻ Ս. ԽԱՉ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ, ՍԼԱՄՍԸՋ

Տեարք Եղբարք Բրիմ, անձնուիրաբար պիտի նուագեն

Ա. Մարշ Սթէլլա Գոնֆիտէնթէ	Դ. Թռօփաթօռ Փօռօ տի Ջինկարի
Բ. Սինֆօնի Պարպիէ տը Սէվիլ	Ե. Բօրտրի Լուչիա տի Լամէրմօռ
Գ. Բօքարի Էռնանի	Զ. Վալս, Ըլիթալի

Մեծ. Ստեփան էֆ. բարեհաճած է նաև մի քանի ընտիր հատուածներ նուագել դաշնակի վրայ

Վաճառելիք կը բաղկանան ընտիր և օգտակար նիւթերէ (խիստ աժան)

Կանոնաւոր և զբօսանաշէլի պիւֆէ մը հանդիսականաց տրամադրութեան տակ դրուած է

Տիկնայք մուտք վճարելէ ազատ են
Արանց $2\frac{1}{2}$ ղրշ. մուտք

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ ԿԵՆԱՑ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ ի դէպ մահու

ՕԺՏՈՒՄՆ ԶԱՒԱԿԱՑ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ
Կտակման դրամագլխոյ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆՔ
Ցմնացման

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ
Որոշեալ
պայմանաժամով

ՑԿԵԱՆՍ
Հասոյթ

Լ Ա Ն Ի Ե Ո Ր Ք

Տեղեկութեան
համար դիմել

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Ի Թուրքիա
Հալաճեան Խան
Ղալաթիա Կ. Պոլիս

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՇԽՈՒՄՆ ՇԱՀՈՒՑ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՔ ՄԻԱՑՆ ՏԷՐ ԵՆ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼԽՈՅՆ
ԵՒ ԲՈԼՈՐ ՇԱՀՈՒՑ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ
287 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱ

ՎԻՃԱԿ Ի 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1883

ՊԱՀԱՆՋՔ	Ղրուշ	
Բաժինք—չգանձուած	550,000,000	
Սնտուկ (ի Կ. Պոլիս	70,569,936	
(ի Մասնաճիւղս	26,870,553	24
Գանձելի փոխանակագիրք	405,769,546	35
Ընթացիկ հաշիւք Կայսերական գանձուն —պարտականք	515,059,773	16
Ընթացիկ հաշիւք զանազանք —պարտականք	332,316,745	36
Փոխատուութիւնք արժեթղթոց և վաճառաց վրայ	137,036,374	21
Անշարժ և շարժական գոյք	7,664,112	25
Զանազանք	253,883	2
	2,045,537,922	39

ՊԱՐՏՔ	Ղրուշ	
Դրամագլուխ	4,100,000,000	
Պանքատոմք ի շրջաբերութեան (ի Կ. Պոլիս	26,025,000	
(ի Մասնաճիւղս		
Վճարելի փոխանակագիրք	437,772,846	12
Ընթացիկ հաշիւք Կայսերական գանձուն —պահանջողք	5,495,792	20
Ընթացիկ հաշիւք զանազան —պահանջողք	355,921,542	7
Աւանդք որոշ պայմանաժամով	54,527,767	39
Պահեստք զանազան	274,584,218	
Վճարելի շահաբաժինք	860,094	
Զանազանք	90,350,665	1
	2,045,537,922	39

Վաւերացեալ ճշգութիւնն ըստ տումարաց

Տնօրէն
Է. ՏԸՎՕ

Ընդհանուր Տնօրէն
Մ. Հ. ՖՕՍԹԷՐ

ԱԶԳ

ԹԱՏՐՈՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ

Ի ՇԱՀԶԱՏԷ ՊԱՇԸ ՎԷԶՆԷՃԻԼԷՐ

ԸՆԴ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ

Մ. ՄՆԱԿԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻԻ

1884 մարտ 24 շաբաթ գիշեր ժամ $2\frac{1}{2}$

Ի ՆՊԱՍՏ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԷՎԷՐԷԿ ԵՒ ՖԷՆԷՍԷ ԳԻՒՂԵՐՈՒ

ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԱՑ

ԲԱՐԻԶՈՒ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

Թատերգութիւն 6 արար.

ԴԱՒԱԹ ՄԸ ԹԷՅ

Զաւեշտ 1 արար.

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՏԱՃԿ. ԼԵԶՈՒԻ
Գ. Տպագրութիւն

Օսմ. լեզուի ուսումն ամէն կարգի ուսանողաց խիստ դիւրաւ ատանդելի ընելու ճգամբ Գալըպճեան Պօղոս էֆ.ի յօրինած այն դասագրքին երրորդ տպագրութիւնն այս անգամ ի լոյս ընծայուած է «Հեգարան և ընթերցարան Օսմ. լեզուի» անուամբ, ըստ առաջնոյն Միւհէնտիսեան ընտիր տառերով, որ կը գտնուի ի Գաֆաֆեան և այլ Հայ գրատունս. գին 5 ղրշ։

Ցրչեալ էֆէնտիի զուտ Թուրքերէն լեզուաւ գրուած «Գավաիտի Արէպիյյէ» անուն դասագիրքն ևս կը ծախուի ի Գաֆաֆեան և այլ Հայ գրատունս։

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՑ

Գալէթ—Բազար Թահթըլ գալէ Թիւ 59 Պիւյիւք եէնի ւան եէնի ճէպէճիլեր

Մելքոն էֆ. Տէօքմէճեանի վաճառատան մէջ կը գտնուին նպարեղինաց վերաբերեալ ամեն տեսակ ապրանքներ, որպիսիք են, խաշվէ՝ սովորական, լաւ և ընտրագոյն (մարթինիքա)․ շաքար՝ Մարսիլիոյ և Թրիեսդի․ այլ և այլ տեսակ բարարմաշէքերներէ զատ, Ֆրանսական բուն Ֆօռնիէ․ Սիպիրի ձաւար և ընտիր խուզ․ Նափոլիի մաքարոն․ Ճէնովայի և Նափոլիի ճէհրիկէ․ բրինձ՝ Մախսուսէ և Բիզօն․ լուբիա և սիսեռն՝ եփուն և խիստ համեղ․ անուշեղէնի և խմորեղէնի յատուկ լաւագոյն ալիւր․ օսլայ (Նիշասթա) և աւարօթ․ Քանտիոյ և Այվալըքի ընտիր աճառ․ Լոնտոնի և Մարսիլիոյ քօլա․ Ամերիկայի քարիւղ (կազ)․ Լոնտոնի ընտիր լեղակ (չիվիտ)․ քօնսէրվ և այլ ուտելիք ըմպելիք․ սապոն․ խարմոսպօզ և սարտին․ Այվալըքի ընտիր ձէթ․ Թարխանա և պուլկուր․ մէկ խօսքով, սոյն վաճառատան մէջ կը ծախուի ամեն տեսակներուն լաւագոյնն այն պիտանի բաներու, որք առևտրական սոյն ճիւղին կը վերաբերին գլխաւորապէս։

Ամէն յանձնարարութիւն կը կատարուի ուղղութեամբ և կանոնաւորապէս։

Գիները խիստ չափաւոր են։ ԱՊԱՌԻԿ ՉԿԱՅ։

Հրատարակութիւն
Իսկիւտարու Ուսումնասիրաց Ընկերութեան

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ
Նախակրթարանի կարգերու համար

Ազգային վարժարանաց համար նոր մեթոդով պատրաստուած ընտիր դասագիրք մ'է։

Կեդրոնատեղին է Մարգարեան գրատունը, Մերճան փողոց, Թիւ 57. կը գտնուի նաև միւս գրավաճառաց քով։ Գին 5 ղրուշ։

Բաւական Թուով գնողաց 0/0 20 զեղչ կը լինի։

Արտօնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՋԱՐԵՃ
Ղալաթիա, Փիւրիւճէքլէր փողոց, Թիւ 41

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՎՈՍՓՈՐԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

1884 ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՅ

ՎՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Ա. Քավաք	—	—	—	—	—	2 15	—	—	—	—	7 45	—	—	—
Ռ. Քավաք	—	—	—	—	—	2 23	—	—	—	—	7 55	—	—	—
Եէնի Մահալլէ	—	—	—	1 30	2 15	—	3 30	4 30	—	6 30	8 03	—	9	10
Մեսար Պուրնու	—	—	—	1 34	2 19	2 34	3 34	4 34	—	6 34	8 07	—	9 04	10 04
Պէյուքտէրէ	—	—	—	1 38	2 23	2 38	3 38	4 38	—	6 38	8 11	8 45	9 08	10 08
Քիրէճ Պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	—	—	1 49	2 34	2 49	3 49	4 49	—	6 49	8 22	8 56	9 19	10 19
Պէյքօզ	—	—	1 30	—	—	2 58	—	—	4 45	6 58	—	9 05	—	—
Բաշա պաղչէ	—	—	1 37	—	—	3 05	—	—	4 55	7 05	—	9 12	—	—
Եէնիքէօյ	—	—	—	2	2 45	—	4	5	—	7 15	8 33	—	9 30	10 30
Բ. Բաշա մահալլէ	—	—	1 45	—	—	—	—	—	—	—	—	9 20	—	—
Ըսթենիա	—	—	—	—	2 52	—	4 07	5 07	—	—	8 40	—	—	—
Էմիրկեան	—	—	—	2 09	—	—	4 12	5 12	—	7 24	8 45	—	9 39	10 39
Պոյաճը քէօյ	—	—	—	—	3	—	—	5 15	—	—	—	—	—	—
Քանլըճա	—	—	1 53	—	—	3 19	—	—	5 07	7 33	—	9 28	—	—
Ռ. Հիսար	—	—	—	2 19	3 08	—	4 22	5 23	—	7 42	8 55	—	9 49	10 49
Ա. Հիսար	—	—	1 59	—	—	3 25	—	—	5 13	7 51	—	9 34	—	—
Քանտիլլի	—	—	2 05	—	—	3 32	—	—	5 20	7 57	—	9 41	—	—
Վանիքէօյ	—	1 30	2 11	—	—	3 38	—	—	5 26	—	—	9 47	—	—
Պէպէք	—	—	—	2 28	3 16	—	4 30	5 30	—	—	9 02	—	9 56	10 56
Արնաուտքէօյ	1 30	—	—	2 34	3 23	—	4 37	5 37	—	8 07	9 09	—	10 03	11 03
Չէնկէլ քէօյ	—	1 37	2 18	—	—	3 45	—	—	5 35	8 15	—	9 54	—	—
Քուրուչեշմէ	1 37	—	—	2 41	3 30	—	4 44	5 44	—	—	9 16	—	10 10	11 10
Պէյլէրպէյի	—	1 44	2 24	—	—	3 52	—	—	5 40	8 21	—	10 01	—	—
Օրթաքէօյ	1 45	—	—	2 48	3 37	—	4 51	5 51	—	8 30	9 23	—	10 17	11 17
Քուզղունճուք	—	1 50	2 33	—	—	3 59	—	—	5 47	8 39	—	10 10	—	—
Պէշիկթաշ	1 53	—	—	2 56	3 45	—	4 58	5 59	5 57	8 49	9 31	—	10 25	11 25
Իսկիւտար	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 59	—	10 17	—	—
Քապաթաշ	—	2 02	—	—	—	4 11	—	—	—	—	—	—	—	—
ԿԱՄՈՒՐՋ	2 08	2 10	2 49	3 11	4	4 19	5 14	6 14	6 11	9 14	9 46	10 32	10 40	11 40

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ՄԵԿՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ մեկն.	3 15	2 30	3 15	3 45	5	6 45	8 15	9 50	10	10 15	11	11	11 30	12
Քապաթաշ	3 25	—	—	—	5 10	—	—	—	10 10	—	—	—	—	—
Իսկիւտար	3 38	—	3 30	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէշիկթաշ	3 43	2 45	—	4	5 19	7 10	8 30	9 45	—	10 30	—	11 15	11 45	12 15
Քուզղունճուք	3 53	—	3 36	—	—	7 20	—	—	10 22	—	11 17	—	11 55	—
Օրթաքէօյ	4 02	2 53	—	4 08	5 27	7 29	8 38	9 53	—	10 38	—	11 25	12 04	12 23
Պէյլէրպէյի	4 11	—	3 43	—	—	7 38	—	—	10 29	—	11 25	—	12 13	—
Քուրուչեշմէ	—	3 01	—	4 16	5 35	—	—	10 01	—	10 46	—	11 31	—	12 31
Չէնկէլ քէօյ	4 18	—	3 49	—	—	7 44	—	—	10 35	—	11 31	—	12 19	—
Արնաուտքէօյ	4 26	3 08	—	4 23	5 42	7 52	8 40	10 08	—	10 53	—	11 38	—	12 38
Պէպէք	—	3 15	—	4 30	5 49	—	8 47	10 15	—	11	—	11 45	—	—
Վանիքէօյ	—	—	3 56	—	—	—	—	—	10 42	—	11 38	—	12 36	—
Քանտիլլի	4 36	—	4 02	—	—	8 02	—	—	10 48	—	11 44	—	—	—
Ա. Հիսար	4 42	—	4 08	—	—	—	—	—	10 54	—	11 50	—	—	—
Ռ. Հիսար	4 51	3 23	—	4 38	5 57	8 12	8 55	10 23	—	11 08	—	11 53	—	—
Քանլըճա	5	—	4 15	—	—	8 20	—	—	11 01	—	11 57	—	—	—
Պոյաճը քէօյ	—	—	—	—	6 05	—	—	—	—	11 16	—	—	—	—
Էմիրկեան	5 09	3 32	—	4 47	—	8 28	9 04	10 32	—	—	—	12 02	—	—
Ըսթենիա	—	—	—	4 52	—	—	—	—	—	11 21	—	—	—	—
Բ. Բաշա մահալլէ	—	—	4 23	—	—	—	—	—	—	—	12 05	—	—	—
Եէնի քէօյ	5 18	3 40	—	4 59	6 16	8 36	9 12	10 40	—	11 30	—	12 10	—	—
Բաշա պաղչէ	5 28	—	4 32	—	—	—	—	—	11 16	—	12 14	—	—	—
Պէյքօզ	5 35	—	4 41	—	—	—	—	10 52	11 25	—	11 23	—	—	—
Թարապիա	5 44	3 50	—	5 09	6 26	8 40	9 22	11 01	11 34	11 40	—	12 20	—	—
Քիրէճ պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէյուքտէրէ	5 55	4 01	—	5 20	6 33	8 45	9 33	11 12	11 45	11 51	—	12 31	—	—
Մեսար պուրնու	5 59	4 05	—	5 24	6 37	—	—	11 16	—	11 55	—	12 35	—	—
Եէնի մահալլէ	6 03	4 09	—	5 28	6 41	—	9 36	11 20	—	11 59	—	12 39	—	—
Ռ. Քավաք	—	—	—	—	6 51	—	—	11 30	—	—	—	—	—	—
Ա. Քավաք	—	—	—	—	7	—	—	11 39	—	—	—	—	—	—